

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 20 OCTOBER 1948

No. 1641

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.**Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.***INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	823
Sommaire, summaries	824
Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie door Prof. Mr C. W. de Vries	825
De arbeidsproductiviteit in enkele bedrijfstakken door Ir J. Sandee	826
Het niveau der arbeidsproductiviteit in Engeland door Dr J. E. van Dierendonck	828
De walvisvaart door A. G. U. Hildebrandt	829
Aantekening:	
De haven van Rotterdam na de bevrijding door H. A. Beusekamp	833
Internationale notities:	
Prijzdalingen op de wereldmarkt	835
Migratiemogelijkheden en -moeilijkheden in het Britse Gemenebest	835
Geld- en kapitaalmarkt	836
Statistieken:	
Bankstaten	836
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	837
De kolenpositie van België	838
Havenbeweging	839
Inleggingen en terugbetalingen op particuliere spaarboekjes bij de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas in België	839
Stand van 's Rijks Kas	839
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	840

DEZER DAGEN

had — volgens berichten — Dr van Mook ontslag genomen op korte termijn uit zijn functie van Luitenant-Gouverneur-Generaal, althans ontslag gevraagd uit die functie, althans

de indruk gewekt ontslag te vragen uit die functie, althans het voornemen te kennen gegeven ontslag te zullen vragen uit die functie. De Nederlandse Regering had — volgens berichten — besloten Dr van Mook ontslag te verlenen op overzichtelijke termijn uit zijn functie van Luitenant-Gouverneur-Generaal, althans hem ontslag te verlenen uit die functie, althans de indruk gewekt, besloten te hebben ontslag te verlenen, althans een ontslagaanvraag te aanvaarden.

Een van de mogelijke koppelingen uit deze beide reeksen subsidiaire gevallen kan wellicht de juiste toestand weergeven; van een Nederlands volger der nieuwsberichten en persbeschouwingen mag niet met recht de intelligentietest worden geëist, deze combinatie te kunnen aangeven. Het staat wel vast, dat de positie van de Luitenant-Gouverneur-Generaal in geding is.

In dezelfde geest staat men tegenover de plaatsbepaling van de voorstellen, gedaan door de heer Cochran, Amerikaans vertegenwoordiger in de Commissie van Goede Diensten. Deze gaan momenteel tussen Batavia en Djokjakarta heen en weer. Het staat niet vast, wanneer de onderhandelingen met de Republiek zullen worden heropend. Zoals Sandeau ergens opmerkt: „les opinions se discutent, les sentiments ne se discutent pas”.

Het is, zoals de heer Hoffman, beheerder van het Europees herstelprogram, heeft opgemerkt ten aanzien van de al evenzeer heen en weergaande berichtgeving over de eventuele stopzetting van de ontmanteling in Duitsland, zaak het probleem te brengen „into proper perspective”. Vast staat, dat de Westeuropese Regeringen zich inspannen er kijk op te krijgen. Zo hebben ook hun ministers van Financiën vergaderd om een eerste indruk te krijgen van de kosten van de gemeenschappelijke defensie.

Op dezelfde voet als Hoffman, heeft de Franse Regering haar antwoord gereed ten aanzien van de recente maatregelen betreffende de koers van de franc. Deze mag men beschouwen hetzij als een recht trekken of een aanpassing of een revaluatie. Anderen noemen het devaluatie. Vast staat, dat de waarde van de Franse nationale munteenheid, uitgedrukt in Nederlands courant, momenteel één cent is.

Vast staat ook, dat „The Times” ongerust wordt. In het hoofdartikel van 18 October jl., waarin het gereedkomen van het Europees plan voor 1948/1949 wordt geprezen, wordt gewaarschuwd: „If the new alignment of the franc is merely the prelude to another disastrous fall in values .... Britain's sacrifice at this time will have gone for nothing”.

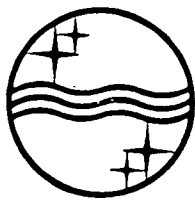
Het altemerend bovenkomen van nieuw perspectief en bezorgdheid beheerst momenteel ook de Nederlandse vakverenigingen, zo niet de Nederlandse Regering, over de loonpolitiek. Wordt de afschaffing der subsidies op levensbehoeften opgevangen door loontoeslagen? De economie is de leer der alternatieven, maar in de nieuwste uitwerking overheerst de leer van de marktstrategie. Zijn daarom ook weder de Noordduitse naast de Beneluxhavens naar voren gehaald?

VAN DE VONK DIE STERKER IS DAN 100.000 VOLT

Met zijn zèlf geslepen lensjes ontdekte deze intelligente mandenmakerszoon het bestaan van bacteriën en andere kleinigheden waar de wereld niet van wist. En nog na 3 eeuwen

eert een bewonderende Wetenschap in Antony van Leeuwenhoek de liefdevolle dienaar der mensheid, de man die de ware vonk in zich had. De „grote kleine vonk”, die aan het begin staat van elke bijzondere prestatie op geestelijk of stoffelijk gebied: de vonk der Toewijding. Want wat men gráág doet, doet men goed en wat men het liefste doet, doet men het beste. Tref-fend zien wij dit gebeuren bij de tienduizenden mensen in een veelzijdig, rijk geschakeerd bedrijf als Philips, waar ieder het werk vindt, dat hem ligt en dat de beste kanten van zijn persoonlijkheid doet uitkomen.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.*

Invoering van de wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zal terugtred van overheidsbemoeienis betekenen. Wanneer dit tengevolge heeft, dat regels verdwijnen, welke nu voor de rechtstreekse behartiging van het algemeen belang nodig worden geacht, zullen dan de nieuwe maatschappelijke organen gedwongen kunnen worden dit algemeen belang te dienen? Er is gelegenheid tot twijfel, vanwege het in het ontwerp terug te vinden dubbel compromis. De Belgische wet „houdende organisatie van het bedrijfsleven” berust op de gedachte, dat de bedrijfsorganen slechts adviserende bevoegdheden zullen hebben. België is ons, wat de organisatie van het bedrijfsleven betreft, ver voor. Wij liggen achter, maar willen veel méér, in eens, bereiken. In België is geen sprake van „ontvoogding” of „ontmanteling” van de Staat. De vraag is, of Nederland daaraan toe is.

Ir J. Sandee, *De arbeidsproductiviteit in enkele bedrijfstakken.*

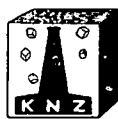
Nu de beschikbare arbeidskrachten vrijwel geheel in het productieproces zijn ingeschakeld, kan een vooruitgang van het reëel nationaal inkomen slechts worden verwacht bij een stijgende arbeidsproductiviteit. Van deze stijging valt nog maar weinig te bemerken. Voor een nadere bestudering van het beloop der arbeidsproductiviteit in afzonderlijke bedrijfstakken is het beschikbaar statistisch materiaal uiterst schaars. Wel loopt de arbeidsproductiviteit van bedrijfstak tot bedrijfstak sterk uiteen, van een regelmaat naar bedrijfstype, arbeidsintensiteit van de productie e.d. is echter niets te bespeuren. Ook het productiepeil heeft betrekkelijk weinig invloed op de arbeidsproductiviteit. De voor de afzonderlijke bedrijfstakken beschikbare cijfers laten blijkbaar slechts een zeer partiële diagnose toe.

Dr J. E. van Dierendonck, *Het niveau der arbeidsproductiviteit in Engeland.*

Het moet van essentieel belang worden geacht bij internationale vergelijkingen van de arbeidsproductiviteit niet slechts overeenkomstige wegingscriteria, maar ook overeenkomstige wegingsjaren te gebruiken. Dit betekent, dat voor Engeland, indien men de vergelijkbaarheid met Nederland wil handhaven, voor 1947 een arbeidsproductiviteit van 104 (1938 = 100) moet worden aangenomen. De raming, welke het Centraal Plan Bureau voor Engeland heeft gemaakt, blijkt dus nog aan de lage kant te zijn. Daar uit andere berekeningen blijkt, dat het Engelse loonpeil in 1949 vermoedelijk op tenminste 225 t.a.v. 1938 zal uitkomen, resulteert hieruit een toelaatbaar loonpeil voor Nederland van ca 197 t.o.v. 1938. Zoals men weet, is het tegenwoordig peil reeds hoger.

A. G. U. Hildebrandt, *De walvisvaart.*

Uit gegevens omtrent het beloop van de walvisvaart na de oorlog blijkt, dat de belangrijkste walvisvaardende mogendheden, Noorwegen en Engeland, op zeer korte termijn de wederopbouw van hun vloot hebben bevorderd door de bouw van nieuwe, zeer grote fabrieksschepen, ondanks de hoge kosten daaraan verbonden. Daardoor heeft dit risikante bedrijf een belangrijke bijdrage tot de vetvoorziening kunnen leveren. Ook landen als Japan en Rusland (en straks Argentinië) nemen aan de walvisvaart deel; hoewel ze normaliter geen behoefte aan traan hebben; ze zullen naar West-Europa gaan exporteren. In de toekomst zijn ongewenste toestanden op de wereldmarkt voor traan niet uitgesloten. Vervroegde sluiting van het seizoen is in het komende seizoen waarschijnlijk te achten.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van.
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

CHÈQUE-

EN

BANKGIRO-

VERKEER

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Een duidelijk beeld van de economische ontwikkeling in Nederland, Indonesië, de Verenigde Staten en andere landen

kunt U zich vormen door het regelmatig lezen van het

**Economisch-
Statistisch
Kwartaalbericht**

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut
Jaarabonnementen f 6,50
voor abonné's E.-S.B. f 5,—
Telefoon 38040, Rotterdam · Giro no. 8408

SOMMAIRE.

Prof. Mr C. W. de Vries, *L'Organisation légale de l'Economie.*

Lorsqu' aux Pays-Bas la loi sur l'Organisation de l'Economie entrera en vigueur, une partie de la tâche actuelle des pouvoirs publics incombera aux nouveaux organismes du secteur privé. Il est à craindre que cette situation ne devienne nuisible au bien public. En ce domaine la Belgique est en avance sur les Pays-Bas. En Belgique les Conseils de l'Economie ne sont que des organismes consultatifs.

Ir J. Sandee, *Le rendement du travail dans quelques branches de l'industrie néerlandaise.*

Le rendement du travail aux Pays-Bas reste toujours en-dessous du niveau d'avant-guerre. A peine, remarque-t-on une augmentation. Il serait utile d'examiner les causes de ce phénomène dans les différentes branches de l'industrie. Toutefois les données statistiques en cette matière sont plutôt insuffisantes de sorte qu'il est impossible d'effectuer une investigation complète.

Dr J. E. van Dierendonck, *La productivité du travail dans la Grande-Bretagne.*

A. G. U. Hildebrandt, *La chasse à la Baleine.*

Grâce à une augmentation rapide, après la guerre, de la production d'huile de baleine, la chasse à la baleine a contribué largement à l'approvisionnement mondial en matière de graisse. Le vif intérêt que plusieurs pays témoignent à l'égard de la chasse à la baleine sera probablement l'origine de quelques frictions sur le marché mondial de l'huile de baleine. Il est très probable que la prochaine période de chasse sera prohibée prématurément.

SUMMARIES.

Prof. Dr C. W. de Vries, *Public Organization of Business.*

If the proposed „Public Organization of Business” becomes law, part of the present task of the Dutch Government will come into the hands of newly created business organizations. This might bring danger to the interests of the community. For that reason the new business organizations in Belgium have only advisory powers.

Dr J. Sandee, *Labour productivity in individual branches of industry and trade.*

Labour productivity in the Netherlands is still standing below the 1938 level. It would be useful to analyse this deficiency in each separate branch of industry and trade. Statistical data, however, are scarce so that a satisfactory diagnosis is impossible.

Dr J. E. van Dierendonck, *Labour productivity in England.*

A. G. U. Hildebrandt, *Whaling since 1945.*

The rapid postwar increase of the production of whale-oil has made an important contribution to the fat supply of the world. An unsatisfactory situation on the whale-oil market may arise in the future because so many countries are planning to take part in whale-fishery.

Mededeling betreffende de

IBM

BOEKHOUD- EN STATISTIEKDIENT

Deze dienst staat ter beschikking van alle bedrijven en instellingen, die van de voordelen der machinale IBM administratie willen profiteren zonder dat zij zelf de daardoor nodige machines behoeven aan te schaffen of te huren.

Onze deskundigen lichten U gaarne in over de vele mogelijkheden, die deze dienst biedt om Uw werk

- sneller.
- economischer.
- nauwkeuriger en
- overzichtelijker uit te voeren.

INTERNATIONALE BEDRIJFSMACHINE MIJ. N.V.
FREDERIKSPLEIN 34 AMSTERDAM-C.
TEL. 33656 - 31856

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
 PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
 VLAARDINGEN

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
 WISSELS EN KWITANTIES

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFS- ORGANISATIE.

De discussie over het nut der invoering van een in de wet geregelde samenwerking van werkgevers en van werknemers in een nieuw orgaan (een in de wet geregeld organisme sui generis) gaat dóór. Voorshands groepeerde deze discussie zich in de eerste plaats om de vraag, in welke machts- en rechtsverhouding dit nieuwe orgaan zal staan tegenover de centrale overheid, op wetgevend en besturend gebied. De verhouding der bedrijfsorganen tegenover de lagere, openbare, territoriale corporaties is zeer weinig in het publiek behandeld.

Tegen het nieuwe wetsontwerp zijn reeds bezwaren gerezen. Van weinig betekenis schijnt het bezwaar, dat uit de toelichting van het wetsontwerp kan worden opgemaakt, dat de schrijver of de schrijvers dezer toelichting nu eens meer waren onder de indruk van argumenten en uitdrukkingswijzen, welke in socialistische kring gebruikelijk zijn, terwijl dan elders in de toelichting meer aansluiting zou zijn gezocht met de geestelijke sfeer, waarin in katholieke kring over bedrijfsorganisatie wordt gedacht, gesproken en geschreven.

Het gaat bij het beoordelen van een wet om de tekst van de wet, niet om de toelichting. Een zeer enkele maal vindt de lezer in de grondwet een artikel en een gedachte, waarvan gezegd wordt en terecht: dit is een stuk anti-revolutionnair staatsrecht. Aan de toepassing van deze grondwetsbepaling is echter ieder gebonden. Bij het uiteenzetten van het ontstaan van een wetsartikel kan de historie der totstandkoming en dus het geloof der voorstanders niet worden gemist. De oude heer de Savornin Lohman wilde op dit punt nog verder gaan. Hij schreef: „De colleges, die men met het oog op de examens bezoekt, komen met het geloof in generlei aanraking; daarin (op die colleges) wordt alleen de geschiedenis en het verband van tal van wetsbepalingen uiteengezet”¹⁾. Het gaat dus voor ons om de tekst van de wet, thans van het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Het thans voorgedragen wetsontwerp wijzigt tot nu toe normaal geachte verhoudingen in onze parlementaire democratie. Op het gebied van wetgeving en bestuur komen nieuwe organen en nieuwe machtsbevoegdheden. Dit schijnt geen bezwaar. Het parlementaire stelsel wijzigt zich zelf in de praktijk van het staatkundig leven. Het menselijk brein zoekt naar betere constructies om de mensheid beter te dienen. Het verbeteren van het staatkundig stelsel van onze tijd schijnt een schoon doel. Onze parlementaire democratie mag geen heilige huisjes beschermen.

De uit de maatschappij opgekomen organen, steunende op de wet, zullen bemoeienis van wet en van besluit van regering en van minister overnemen. Er moet dus terug-tred van overheidsbemoeienis zijn te constateren.

Heeft deze ordening uit het oogpunt van het algemeen belang gelijke waarde voor het algemeen belang als de ordening door de overheid?

Bij staatsontvoogding, bij ontambtelijking van het sociaal-economisch leven gaat iets verloren, dat voor de bescherming en voor het dienen van het algemeen belang nodig was. Komt deze bescherming terug in de regels, welke als „organisch arbeidsrecht” worden aangeduid?

De maatschappelijke organen zullen maatschappelijke belangen dienen. Maar de geregelde en geordende maatschappelijke belangen kunnen zeer verschillen van het algemeen belang.

¹⁾ Dertiende Jaarverslag van de Ver. voor Hooger Onderwijs op gereformeerde grondslag, blz. XLII.

Lohman schreef in „De Nederlander” No. 513: „Maatschappij en Staat worden niet opgebouwd naar stelsels uit het menselijk brein voortgekomen; zij zijn historische verschijningen, die zich ontwikkelen naar zekere wetten, en die wetten kunnen, evenals die der natuur, in haar gewone werking door menselijk overleg een weinig worden gewijzigd; die terzijde stellen kan men niet.”

Het is niet voldoende, dat het algemeen belang door de regeling van de maatschappelijke belangen niet wordt geschaad. Noodzakelijk is, dat het algemeen belang door de regeling der maatschappelijke belangen wordt gediend.

Is dit in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie door de wet, voldoende verzekerd? Hier is gelegenheid tot twijfel, voor zover het wetgevende terrein betreft. Wanneer aan de bedrijfsorganen slechts een „zelfbestuur” wordt opgedragen tot uitvoering bijv. van de werkloosheidsverzekering of tot uitvoering van welke wettelijke regeling ook, dan dwingt de overheid een bepaalde uitvoering af. Die uitvoering kan niet worden verwaarloosd. Hier is een stok bij de deur tegenover de bedrijfsorganen.

Maar wanneer de staatsontvoogding tengevolge heeft, dat regels verdwijnen, welke nu voor de rechtstreekse behartiging van het algemeen belang nodig worden geacht (bescherming van het prijspeil), zullen dan de nieuwe maatschappelijke organen gedwongen kunnen worden dit algemeen belang te dienen?

Ziet men het wetsontwerp in, dan blijkt, dat inderdaad gedacht is aan regeling uit maatschappelijk oogpunt van onderwerpen, die tot nu toe geregeld werden door overheidsbemoeienis om het algemeen belang rechtstreeks te dienen.

Wat is het toekomstig lot van deze materie van wetgeving? Is deze noodzakelijke regeling af te dwingen van maatschappelijke organen, die een werkterrein vinden, dat in de wet is vastgelegd op grond van een thans verkregen compromis?

Er is een dubbel compromis.

Het eerste compromis is, na langdurige beraadslaging, gesloten tussen werkgevers- en werknemersorganisaties. Dit compromis staat in de mantelwet en wordt uitgewerkt in de onderscheidene wetten, krachtens welke het bedrijfsorgaan wordt opgericht. Maar wanneer in de afzonderlijke wet tot organisatie van een bepaald bedrijf een regeling voor dit bedrijf ontstaat, welke op bepaalde punten van dit compromis afwijkt, waar blijft dan de dwingende kracht het bedrijfsorgaan te dwingen, toch het algemeen belang te behartigen?

Bij het werk van maatschappelijke bedrijfsorganen ontbreekt de kracht van het adagium, dat publiek recht is publieke plicht. Is een compromis een voldoende basis voor een wettelijke regel? Het wetsbevel vervangt dan inderdaad het compromis. Maar zal het ingestelde maatschappelijk orgaan buiten het compromis functioneren wanneer de wet andere regels stelt dan bij het bedrijfspolitieke compromis is afgesproken?

Er is een tweede compromis in de wet vast te leggen. Dit betreft de verhouding tussen de samenwerkende werkgevers- en werknemersorganisaties enerzijds en de invloed der overheid daarop anderzijds. Natuurlijk is het de wet, welke de grenzen dezer overheidsbemoeienis bepaalt. Maar wanneer het bedrijfsorgaan het compromis door de wetsbepaling, zooals die is komen te luiden, overschreden acht, waar is dan de dwingende kracht, om toch het algemeen belang te doen behartigen?

Men hoorde wel eens van de „silence de l'administration”. Nu zullen wij de silence der bedrijfsorganen gaan waarnemen.

* *

Het waren deze argumenten, welke in België hebben geleid tot de gedachte, dat de bedrijfsorganen slechts adviserende bevoegdheden hebben. Behartigen deze adviezen het algemeen belang, dan worden zij door de regering overgenomen. Op deze wijze kan de proef worden genomen.

Op 20 September 1948 is de „wet houdende organisatie van het bedrijfsleven” in België afgekondigd. De parlementaire behandeling duurde slechts één zitting 1947—1948.

De openbare behandeling kostte in de Tweede Kamer slechts vijf debattendagen (15, 16, 17, 18 en 24 Juni 1948). De Senaat verenigde zich met het wetsontwerp op één dag: 30 Juli 1948. Dit wetsontwerp steunt ook op een compromis tussen werkgevers- en werknemersorganisaties. Er is echter geen compromis gesloten tussen deze samenwerkende organen enerzijds en de regering anderzijds. Daarom was het kamerdebat zo kort. Wanneer de adviserende instanties adviezen zullen gaan uitbrengen buiten het terrein van de in de wet omschreven „organisatie van het bedrijfsleven” — wel nu, dan zal de regering deze adviezen naast zich neer kunnen leggen.

De belangrijkste bepalingen uit de Belgische wet luiden:

Sectie I. De Centrale Raad voor het bedrijfsleven.

Artikel 1. Er wordt een publiekrechtelijk lichaam ingesteld, „Centrale Raad voor het bedrijfsleven”, benaamd, waarvan de opdracht bestaat in het overmaken, aan een minister of aan de Wetgevende Kamers, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanvraag van deze overheidsorganen en onder vorm van verslagen die de verschillende standpunten weergeven die in zijn midden werden toegelicht, van alle adviezen of voorstellen omtrent de vraagstukken die betrekking hebben op 's lands bedrijfsleven.

Art. 2. De Centrale Raad voor het bedrijfsleven bestaat uit een voorzitter en uit werkende leden, wier aantal, bij koninklijk besluit bepaald, ten hoogste vijftig mag bedragen.

De werkende leden worden in even aantal benoemd onder de kandidaten die worden voorgedragen:

a. Enerzijds, door de meest vooraanstaande organisaties uit de nijverheid, de landbouw, de handel en het ambachtswezen, die te dien einde dubbele lijsten opmaken van kandidaten, van wie een zeker aantal de kleine ondernemingen alsmede de gezinsondernemingen vertegenwoordigen;

b. Anderzijds, door de meest vooraanstaande arbeidsorganisaties, die te dien einde dubbele lijsten opmaken van kandidaten, van wie een zeker aantal de verbruikerscoöperaties vertegenwoordigen.

De krachtens de vorige twee alinea's benoemde leden dragen, op dubbele lijsten, zes personen voor, befaamd wegens hun wetenschappelijke of technische waarde”.

Art. 2 I.I.: De Centrale Raad wordt voorgezeten door een personaliteit, die buiten de administratie en de organisaties, die in zijn midden vertegenwoordigd zijn, staat en die, na overleg met de Centrale Raad voor het bedrijfsleven, bij Koninklijk Besluit wordt aangewezen.

Sectie II. De Bedrijfsraden.

Art. 6. Bij koninklijke besluiten, in Ministerraad overlegd, en genomen na advies van de Centrale Raad voor het bedrijfsleven, worden voor bepaalde bedrijfstakken, onder de benaming „Bedrijfsraden”, raden van advies opgericht die het statuut van publiekrechtelijk lichaam bekomen.

De opdracht van die Raden bestaat in het overmaken aan een minister en aan de Centrale Raad voor het bedrijfsleven, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanvraag van deze overheidsorganen, en in de vorm van verslagen die de verschillende standpunten weergeven die in hun midden werden toegelicht, van alle adviezen of voorstellen omtrent de vraagstukken die betrekking hebben op de bedrijfstak die ze vertegenwoordigen.

Art. 7. Behalve voor de bedrijfstakken waarvan de ondernemingen geen loontrekkenden tellen, bestaan de bedrijfsraden uit leden die in even aantal worden gekozen onder personen die op dubbele lijsten door de meest vooraanstaande organisaties der betrokken ondernemingshoofden en arbeiders worden voorgedragen.”

In de Belgische wet wordt ook het statuut der ondernemingsraden geregeld:

Sectie IV. De Ondernemingsraden.

Art. 14. Ondernemingsraden worden ingesteld in al de bedrijven waar ten minste vijftig arbeiders op bestendige wijze werkzaam zijn.

Door onderneming verstaat men: de technische bedrijfs-eenheid; door arbeiders of personeel: de werklieden, de leergasten en de bedienden der onderneming, met inbegrip van de werkmeesters, de personen met een leidende functie uitgezonderd.

De betwistingen over de vraag wat dient verstaan door leidende post worden beslecht door de bevoegde paritaire commissie, wat de algemene criteria betreft, en door het arbeidsgerecht van het gebied, voor de bijzondere gevallen.

De thuisarbeiders kunnen bij koninklijk besluit aan de toepassing van deze wet onderworpen worden.

Art. 15. De Ondernemingsraden hebben tot taak, binnen de perken van de op de onderneming toepasselijke wetten, collectieve overeenkomsten of beslissingen van de paritaire commissiën:

a. Hun advies uit te brengen en alle suggesties of bezwaren te kennen te geven over alle maatregelen die de arbeidsorganisatie, de arbeidsvoorwaarden en het rendement van de onderneming zouden kunnen wijzigen;

b. Van het ondernemingshoofd in economisch en financieel opzicht, te ontvangen:

1°. Ten minste elk kwartaal, inlichtingen omtrent de productiviteit alsmede inlichtingen van algemene aard, betreffende de gang van de onderneming;

2°. Op gezette tijden en ten minste bij de sluiting van het maatschappelijk dienstjaar, inlichtingen, verslagen en bescheiden die de Ondernemingsraad kunnen voorlichten over de bedrijfsuitkomsten van de onderneming”.

De Belgische wet is ons op het gebied van de organisatie van het bedrijfsleven wel ver voor. Wij liggen achter, maar willen veel méér, in eens, bereiken. In België is geen sprake van „ontvoogding” of „ontmanteling” van de Staat. De vraag is, of Nederland daaraan toe is.

Een wetsontwerp, gebouwd op een compromis (en voor Nederland nóg wel gebouwd op twee compromissen), zal niet kunnen voeren tot een duurzame wettelijke regeling, tenzij de aard van het werk zich aanpast bij het compromis-karakter, hetgeen mogelijk is; wanneer slechts een advies wordt uitgebracht, telkens steunende op een nieuw, tijdelijk, compromis.

Rotterdam:

C. W. DE VRIES.

DE ARBEIDSPRODUCTIVITEIT IN ENKELE BEDRIJFSTAKKEN.

De ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit geeft zowel in Nederland als in andere Europese landen nog steeds reden tot ongerustheid. Nu de beschikbare arbeidskrachten vrijwel geheel in het productieproces zijn ingeschakeld, kan een vooruitgang van het reële nationale inkomen alleen worden verwacht bij een stijgende arbeidsproductiviteit. Van deze stijging valt nog maar weinig te bemerken; de cijfers, welke het Centraal Bureau voor de Statistiek voor de industrie berekent en welke hieronder zijn overgenomen, wijzen uit, dat voor de industrie de jaarlijkse stijging in 1946 op 9 pCt mocht worden gesteld, voor 1947 echter op niet meer dan 4 pCt (wanneer men althans de seizoensinvloed uitschakelt). Nog steeds blijkt de industrie in staat, grote aantallen werknemers op te nemen: in 1947 breidde de personeelsbezetting van de industriële ondernemingen met minstens 10 werknemers zich met meer dan 100.000 personen uit. De productieve nam relatief slechts weinig meer toe dan het aantal werknemers, hoewel de stijging op zichzelf — in één jaar ongeveer 20 pCt — niet onbevredigend was te noemen.

Arbeidsproductiviteit in de industrie ¹⁾.

1945 4e kwartaal	68	1947 1e kwartaal	72
1946 1e "	65	2e "	75
2e "	65	3e "	76
3e "	72	4e "	84
4e "	79	1948 1e "	78
		2e "	81

¹⁾ Excl. houthandelsverkeer. Ontleend aan Statistische en Economische Onderzoekingen, Jaargang 3, No. 3.

Gegevens uit andere bedrijfstakken ontbreken vrijwel geheel. Volgens het verslag van de P.T.T. over de jaren 1945 en 1946 blijkt de arbeidsproductiviteit bij de postambtenaren reeds in 1946 bevredigend te zijn geweest. Het personeel breidde zich tussen 1938 en 1946 uit van 28.000 tot 45.000 man (de plaatselijke telefooncentrales zijn reeds in het cijfer van 1938 begrepen) of met 60 pCt; het aantal vervoerde brieven nam daarbij met 40 pCt, het aantal interlocale gesprekken met 70 pCt toe. Het aantal lokale gesprekken is niet bekend; het totaal aantal telefoonaansluitingen was echter in 1946 reeds groter dan in 1938. Waarschijnlijk zal dus de arbeidsproductiviteit bij de P.T.T. niet ver van 100 pCt van die in 1938 hebben gelegen, in ieder geval hoger dan de 70 pCt, welke voor de industrie wordt berekend. Bij de Nederlandse Spoorwegen was de situatie nog gunstiger. Het personeelscijfer steeg hier van 1938 tot 1946 met ongeveer 20 pCt. Het aantal gepresterde reizigerskilometers nam echter met 95 pCt toe; het geldelijk minder belangrijke goederenverkeer was in 1946 nauwelijks kleiner dan in 1938. De arbeidsproductiviteit der spoormannen moet dus in 1946 ver boven die in 1938 hebben gelegen. De meeste lezers zullen voorts uit eigen ervaring kunnen bevestigen, dat de arbeidsproductiviteit van het autobus- en tramponeel zich in 1946 op ongekend niveau moet hebben bewegen.

De bovengenoemde verkeersbedrijven danken de bevredigende stand van hun arbeidsproductiviteit uiteraard voor het grootste deel aan het feit, dat bij het verkeerswezen de productiecapaciteit zeer rekbaar is en weinig afhankelijk van de beschikbare arbeidskracht. Neemt men in plaats van de geleverde vervoersprestaties de beschikbaar gestelde vervoersmogelijkheid in het oog, welke zich onder andere uit in de frequentie der verkeersverbindingen, dan is het zowel voor de P.T.T. als voor de N.S. en zelfs voor de trams vrij zeker, dat de arbeidsproductiviteit, naar deze maatstaf gemeten, in 1946 beneden die van 1938 lag.

In de nijverheid is van bedrijfstak tot bedrijfstak een uiteenlopende arbeidsproductiviteit te verwachten. De oorzaken van de huidige stand der arbeidsproductiviteit, waarvan in dit weekblad onlangs zulk een volledige opsomming werd gegeven ¹⁾, werken in elke bedrijfstak in verschillende mate. Het statistische materiaal voor een nadere bestudering van deze kwestie is echter uiterst schaars en vrijwel beperkt tot de steenkolenmijnen. Nu in de laatste Maandschriften van het C.B.S. een aantal „productiestatistieken“ over 1946 en 1947 is verschenen, kunnen voor een deel van de daarin behandelde bedrijfstakken ramingen van de arbeidsproductiviteit worden opgesteld, welke in onderstaand staatje zijn samengevat. Hieraan zijn gegevens toegevoegd betreffende een zestal industrietakken, ontleend aan de Ongevallenstatistiek van de Rijksverzekeringsbank.

De vermelde productie-indices zijn gedeeltelijk afgeleid uit de productiestatistieken, gedeeltelijk berekend uit de maandelijkse productie-indices van het C.B.S. Zoals alle productie-indices geven ook deze cijfers geen exacte indruk van de productieverhoudingen weer — dit is met één cijfer nu eenmaal onmogelijk. De indices der leerlooierijen zijn enkele procenten te laag, doordat geen rekening is gehouden met de toeneming van het onderhanden werk. Bij de tricotagefabrieken kan men de productie-index iets te laag achten, doordat bij het als maatstaf gebruikte gewicht

¹⁾ G. M. Nederhorst, „Arbeidsproductiviteit en economisch herstel“, in „E.-S.B.“ van 21 Juli 1948, blz. 564.

Productie, personeelsbezetting en arbeidsproductiviteit.
(1938 = 100)

		Productie	Werklieden	Overig personeel	Totaal personeel	Arbeidsproductiviteit
Kalkzandsteenfabrieken	1946 ¹⁾	35	63	118	67	52
Dakpannenfabrieken	1946	73	79	127	82	89
Rubberfabrieken	1946	98	110	136	112	87
	1947	200	144	219	153	131
Schoenfabrieken	1946	77	82	125	85	91
	1947	107			100	107
Leerlooierijen	1946	71	103	138	106	67
	1947	108			126	86
Papierfabrieken	1946	64	79	144	82	78
	1947	84	88	127	91	92
Tricotagefabrieken	1946	60	80	128	84	71
Margarinefabrieken	1946	91	84	117	100	91
Sigaretfabrieken	1946	53			59	90
Sigarettenfabrieken	1946	73			67	109
Tabakskerverijen	1946	37			81	46
Gasfabrieken	1946	79			114	69
Electriciteitsbedrijven	1946	113			144	78
Waterleidingbedrijven	1946	122			132	92

¹⁾ Voor kalkzandsteenfabrieken eind 1946; alle overige takken jaargemiddelden.

der verwerkte garens geen rekening is gehouden met de gemiddelde grotere dikte der thans gebruikte garens, waardoor relatief minder producten worden verkregen per kilogram garens.

Voor de personeelscijfers werd voornamelijk gebruik gemaakt van de productiestatistieken. Voor de laatste zes genoemde bedrijfstakken werden de aantallen „type-werklieden“ gebruikt, ontleend aan gegevens van de Rijksverzekeringsbank. Bij deze laatste bedrijfstakken is dus geen zekerheid aanwezig, dat de personeelscijfers betrekking hebben op de in de productie-indices opgenomen ondernemingen; gezien het vrij scherp afgetekende karakter der bedrijven is echter de kans op onderlinge afwijkingen tamelijk klein.

Voor de berekening van de arbeidsproductiviteit kan men uitgaan van het totale personeel, of van het direct bij de productie betrokken deel daarvan. De productiestatistieken geven de mogelijkheid tot deze splitsing. Gekeken is het totale personeel en wel, omdat het gegeven der arbeidsproductiviteit o.i. beter te gebruiken is voor de verklaring van de welvaart van het land, voortvloeiend uit de productiviteit van de gepresterde arbeid, dan als een maatstaf voor de arbeidslust of het kunnen der arbeiders. Bij de eerstgenoemde beschouwingswijze is uiteraard het totale bij de productie betrokken deel der beroepsbevolking van belang.

Dit neemt niet weg, dat het interessant is, op te merken hoezeer het „indirecte“ personeel is toegenomen, ten opzichte van het „directe“. Hieraan zal de papierasserie van de huidige tijd niet vreemd zijn, al mag men niet uit het oog verliezen, dat ook de technici tot het „indirecte“ personeel worden gerekend, op welke rekening bijv. de enorme stijging bij de rubberindustrie wel te schrijven zal zijn.

Welke conclusies laten zich uit de gegeven cijfers trekken? Dit zijn er zeer weinige. Ten eerste moet er namelijk op worden gewezen, dat berekeningen als deze steeds met een grote onzekerheidsmarge zijn behept en dus nooit tot verreikende conclusies aanleiding kunnen geven. Ten tweede is de beschikbare groep bedrijfstakken niet representatief te achten voor de gehele nijverheid — de metaalnijverheid ontbreekt geheel en gemiddeld hebben de beschouwde industrietakken een gunstiger arbeidsproductiviteit dan de gehele industrie.

Een eerste conclusie is wel deze, dat de arbeidsproductiviteit van bedrijfstak tot bedrijfstak sterk uiteenloopt. In 1946 vindt men 6 bedrijfstakken (dakpannen, rubber, schoenen, margarine, sigaren en water) tussen de grenzen 85 en 95; twee (papier en electriciteit) tussen 75 en 85; drie (leer, tricotage, gas) tussen 65 en 75 en nog drie

andere buiten deze grenzen. Van een regelmaat naar bedrijfstype, arbeidsintensiteit van de productie e.d. is niets te bespeuren.

Een tweede conclusie, welke met alle voorzichtigheid wel toelaatbaar schijnt, is dat de arbeidsproductiviteit betrekkelijk weinig wordt beïnvloed door het productiepeil. Schakelt men extreme gevallen als de kalkzandsteenfabrieken en tabakskerverijen, of de rubberfabrieken in 1947 uit, dan geven de cijfers niet de indruk, dat met een hogere productie in het algemeen een hogere arbeidsproductiviteit gepaard gaat. Het bestaan van „vast” en „variabel” personeel, waarop *Verdoorn*²⁾ enige tijd geleden wees, schijnt dus weinig invloed te hebben gehad.

Een remedie volgt uit de bovenstaande, zeer partiële diagnose zeker niet. Hoogstens kan men zich eens te meer een indruk vormen van de ernst van de kwaal. Vooruitgang is nu eenmaal niet mogelijk door de vooroorlogse verhoudingen te willen reconstrueren, doch alleen door uit te gaan van de huidige toestand als gegeven, en die te verbeteren. De indexcijfers van de statisticus verbinden het heden slechts met het verleden en geven dus geen richtlijn voor de toekomst.

's-Gravenhage.

Ir J. SANDEE.

²⁾ In „De Ingenieur”, Jg. '59 (1947) blz. A 97, en in Econ. Voorlichting van 8 Mei 1947.

HET NIVEAU DER ARBEIDSPRODUCTIVITEIT IN ENGELAND.

Voor het niveau van de arbeidsproductiviteit in Engeland bestaat hier te lande veel belangstelling. De niet geheel bevredigende ontwikkeling van de Nederlandse arbeidsproductiviteit doet elke kennis omtrent de gang van zaken elders als vergelijkingsobject van betekenis zijn. En ook bij het voortdurend noodzakelijke onderzoek naar de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse industrie speelt de hoogte van de arbeidsproductiviteit een belangrijke rol. Gelijk bekend, worden in de berekeningen van het Centraal Planbureau omtrent het hier te lande toelaatbare loonniveau met name de lonen en de arbeidsproductiviteit in Engeland tot basis genomen. Laatstgenoemde factor, welke bijvoorbeeld in de gepubliceerde Nota 1947 op 100 t.o.v. 1938 werd gesteld, was daarbij steeds een vrij onzekere grootte, daar het beschikbare materiaal niet anders dan schamel kon heten. Het resultaat der berekeningen bleef daardoor aan gerechtvaardigde twijfel onderhevig, temeer omdat een verschuiving van enkele punten in de raming van de Engelse arbeidsproductiviteit vrij grote invloed op de uitkomst had.

De laatste maanden zijn nu echter verschillende statistieken gepubliceerd, die het mogelijk maken een redelijk betrouwbaar beeld van de Engelse ontwikkeling te verkrijgen. Daar hiervoor waarschijnlijk in ruime kring belangstelling bestaat, zullen bedoelde statistieken hieronder nader worden geanalyseerd.

De productie-indices der E.C.E.

De eerste recente bron van gegevens, waaraan de verhouding tussen vóór- en naoorlogse productie kan worden ontleend, is het rapport der E.C.E.: „Survey of the economic situation and prospects of Europe” (Maart 1948). In dit rapport worden op basis 1938 = 100 productie-indices gepubliceerd voor 60 reeksen, behorende tot industrie, mijnbouw, bouwnijverheid en openbare nutsbedrijven. Weliswaar gaan deze indices niet verder dan het 3e kwartaal 1947, maar door koppeling met de in de „Monthly Digest” gepubliceerde zgn. interim-index (1946 = 100), is het toch mogelijk tot een benaderend resultaat voor het gehele jaar 1947 te komen.

Uiteraard moet bij deze koppeling enig voorbehoud worden gemaakt, zoals blijkt uit onderstaand verloop der beide indices.

	1e kwart. 1947	2e kwart. 1947	3e kwart. 1947	4e kwart. 1947
E.C.E. (1946=100)	99	105	104	—
M.D. (1946=100)	96	109	109	119

Bij onderzoek naar de oorzaak van dit steilere verloop der M.D.-index blijkt, dat weliswaar de samenstellende groepen nagenoeg met die der E.C.E. overeenstemmen t.a.v. de gebieden, die zij bestrijken, maar dat het aantal gebruikte reeksen aanmerkelijk hoger ligt (400), hetgeen uiteraard afwijkingen naar boven of beneden mogelijk maakt. Niettemin kan het steilere verloop der M.D.-index niet geheel verklaarbaar worden gemaakt, omdat het verschil in stijging van het eerste op het derde kwartaal met de index der E.C.E. ruim 7 pCt bedraagt, terwijl vergelijking van het verloop van de indices der samenstellende groepen slechts een verschil van 4 pCt aannemelijk kan maken. Voorzichtigheid schijnt dus geboden.

Het resultaat der koppeling is, dat voor 1947 een gemiddeld productieniveau resulteert van ca 111 (1938 = 100). Daar het aantal arbeiders in de genoemde categorieën steeg van 8,95 mln in 1938 (aantal personen „insured under Unemployment Insurance Schemes” volgens het „Statistical Abstract”) tot 9,59 mln in 1947 („Monthly Digest”) en de werkgelegenheidsindex derhalve 107 bedraagt, zal de arbeidsproductiviteit in 1947 gemiddeld $\frac{111}{107} = 104$ (1938 = 100) hebben bedragen.

De productie-indices der „London and Cambridge Economic Service”.

Nieuwere berekeningen omtrent het verloop der productie in industrie, mijnbouw, bouwnijverheid en openbare nutsbedrijven werden gepubliceerd in de L.C.E.S. van Mei 1948. Het resultaat hiervan was, dat in 1947 weer het niveau van 1938 zou zijn bereikt. Volgens deze bron zou de arbeidsproductiviteit in 1947 gemiddeld dus slechts $\frac{100}{107} = 93$ (1938 = 100) hebben bedragen.

Evenwel zijn de in de productie-index van de L.C.E.S. verwerkte (250) reeksen gewogen volgens de verhouding tussen hun respectieve toegevoegde waarden in 1946. Daar de arbeidsproductiviteit hier te lande pleegt te worden berekend op basis van de vóóroorlogse verhouding der toegevoegde waarden, moet de uitkomst der L.C.E.S.-berekeningen derhalve minder bruikbaar worden geacht voor een vergelijking met Nederland. Wel zal hij echter kunnen worden benut voor vergelijking met andere Engelse berekeningen.

De productie-indices der „Monthly Digest”.

Het nieuwste gegeven omtrent de verhouding tussen vóór- en naoorlogs productieniveau wordt geleverd door de indices, welke (voor dezelfde categorieën als reeds eerder vermeld) zijn gepubliceerd in de „Monthly Digest” van Augustus 1948. De berekening is gemaakt zowel op basis van de vóór- als van de naoorlogse weging der toegevoegde waarden en heeft het volgende resultaat:

	1935	1936	1937	1938	1946	1947
vóóroorlogse weging	88	97	104	98	100	—
naoorlogse weging	95	104	111	104	100	108

Het indexcijfer voor 1947 volgens vóóroorlogse weging wordt niet gepubliceerd. Daar evenwel de curve volgens vóóroorlogse weging een gunstiger verloop heeft dan die volgens naoorlogse weging, zal bedoeld indexcijfer voor 1947 naar alle waarschijnlijkheid hoger dan 108 liggen.

Op basis 1938 = 100 betekent dit een productieniveau voor 1947 van tenminste 110 volgens vóóroorlogse weging tegenover 104 volgens naoorlogse weging. De arbeidsproductiviteit zou in het eerste geval tenminste 103, in het tweede geval slechts 97 hebben bedragen.

Vergelijking der Engelse statistieken onderling.

Het bovengenoemde resultaat der „Monthly Digest” op basis van de vóóroorlogse weging ad tenminste 103 komt overeen met het door koppeling van E.C.E. (eveneens vóóroorlogse weging) en „Monthly Digest” verkregen resultaat ad 104.

Het resultaat der M.D. op basis van de naoorlogse weging ad 97 ligt enigszins boven dat der L.C.E.S. ad 93, maar het verschil kan toch niet onoverkomelijk worden genoemd en moet vermoedelijk hoofdzakelijk worden toegeschreven aan het feit, dat in de index der M.D. ook de vervaardiging van oorlogsmateriaal is opgenomen. In elk geval blijkt de afstand tussen beide berekeningen thans aanmerkelijk geringer dan eerst moest worden gevreesd, toen nog slechts de uitkomsten 104 en 93 bekend waren. Beide berekeningen schijnen derhalve als voldoende betrouwbaar te mogen worden beschouwd.

Wel rijst thans echter nog de vraag hoe het mogelijk is, dat de index volgens naoorlogse weging — waarin dus de relatief grotere productiestijging van bepaalde industrieën opzettelijk tot uiting is gebracht — niettemin in een lager niveau resulteert dan de index volgens vóóroorlogse weging. De verklaring hiervan schijnt te moeten worden gezocht in de mededeling van de „Monthly Digest” van Augustus 1948, dat de prijzen der artikelen, waarvan de productie het meest is toegenomen, het minst zijn gestegen (en omgekeerd), hetgeen dus blijkbaar met een geringere toegevoegde waarde gepaard is gegaan. Deze invloed blijkt zo groot te zijn, dat de thans door de M.D. gepubliceerde indices volgens vóór- en naoorlogse weging tussen 1938 en 1946 zelfs een controvers verloop hebben. In het eerste geval heeft de toeneming van de productie in bepaalde industrieën nog een lichte stijging van het indexcijfer mogelijk gemaakt, ondanks de inkrimping in andere bedrijfstakken. In het tweede geval zijn deze laatste door de sterk gestegen prijzen zoveel in gewicht toegenomen, dat zij het indexcijfer omlaag hebben getrokken.

Conclusies.

Uit het vorengaande blijkt, dat het van essentieel belang moet worden geacht bij internationale vergelijkingen niet slechts overeenkomstige wegingscriteria (i.c. de toegevoegde waarde), doch ook overeenkomstige wegingsjaren te gebruiken. In het onderhavige geval betekent dit dus, indien men de vergelijkbaarheid met Nederland wil behouden, dat voor Engeland in 1947 een arbeidsproductiviteit van 104 (1938 = 100) moet worden aangenomen.

De raming van het Centraal Planbureau was dus — in tegenstelling met de bij velen bestaande indruk — nog aan de lage kant en voor 1949 lijkt het gerechtvaardigd de raming op 108 te stellen, hetgeen een jaarlijkse stijging van 2 pCt zou betekenen. Daar uit andere berekeningen blijkt, dat het Engelse loonpeil in 1949 vermoedelijk op tenminste 225 t.o.v. 1938 zal uitkomen, resulteert hieruit een toelaatbaar loonpeil voor Nederland van ca 197 t.o.v. 1938 (gemiddeld voor alle mannelijke, vrouwelijke en jeugdige arbeidskrachten tezamen). Zoals men weet, is het tegenwoordig peil reeds hoger.

's-Gravenhage.

Dr J. E. v. DIERENDONCK.

DE WALVISVAART.

Inleiding.

De walvisvaart heeft zich na de bevrijding zeer snel hersteld. Oorzaak daartoe was enerzijds de grote behoefte aan vet voor de margarine- en de zeepindustrie, waarvoor walvisstraan een belangrijke grondstof is, terwijl anderzijds verschillende landen in onderlinge concurrentie trachten zo snel mogelijk expedities in bedrijf te brengen, voordat zulks praktisch niet meer mogelijk zal zijn, zoals hierna nog nader zal blijken.

Wij zullen aan de ontwikkeling van de walvisvaart sinds de bevrijding een nadere beschouwing wijden,

daarbij er van uitgaand, dat de lezer met de ontwikkeling van de walvisvaart voor 1940 enigermate bekend is¹⁾.

De traanproductie.

Walvisstraan wordt geproduceerd van de speklaag van de walvis. De blauwe en de gewone walvis zijn de voornaamste soorten, welke voor de traanproductie van belang zijn. Van een volwassen blauwe walvis kan ongeveer 19 ton traan worden verkregen, van de gewone walvis slechts de helft. De blauwe walvis is dus het belangrijkste voor de walvisvaart. Beide soorten komen in de Antarctische zeeën voor. Ruim 90 pCt van de totale traanproductie is afkomstig van het gebied der Zuidelijke IJzee. In de Noordelijke IJzee zijn de daar levende walvissoorten ten gevolge van een ongelimiteerde jacht in vroeger eeuwen zeer schaars geworden en van geen belang meer voor een commerciële uitoefening van de moderne walvisvaart.

Uit tabel 1 blijkt, dat de walvisvaart zich na de bevrijding weer snel heeft ontwikkeld tot een belangrijke bron voor de vetvoorziening en zelfs haar maximaal toegestane traanproductie reeds heeft bereikt. Immers, zoals hieronder nog nader zal blijken, is er na de bevrijding aan de pelagische walvisvaart, d.w.z. de walvisvaart uitgeoefend met fabriekschepen, een grens gesteld van ten hoogste 16.000 „blue whale units” per seizoen. Vermindert men de na-oorlogse vangst met de ruim 1.200 „blue whale units” verwerkt door de landstations op Zuid-Georgië, dan blijkt, dat in het seizoen 1947/48 het gestelde maximum werd bereikt.

Voorts blijkt, dat de verwerking van de gewone walvis, evenals de laatste jaren voor de oorlog, een belangrijke plaats inneemt.

De traanproductie per „blue whale unit” lag het eerste jaar beneden het vóóroorlogse peil, doch heeft, zoals uit tabel 1 blijkt, gedurende de laatste seizoenen weer een bevredigende hoogte bereikt.

De prijs van de traan steeg tot ongeveer 7 maal de prijs van vóór de oorlog, nl. tot £ 100 per ton. Hierbij zij opgemerkt, dat de Noorse reders van de productie van het seizoen 1946/47 35.000 ton en van het seizoen 1947/48 42.000 ton tegen een prijs van slechts £ 40 per ton voor het Noorse binnenlandse verbruik moesten afgeven.

De walvisvarende mogendheden.

De moderne walvisvaart werd vóór 1930 voornamelijk door Noorwegen uitgeoefend, dat ruim tweederde van de gehele traanproductie leverde. Engeland nam met ongeveer 30 pCt van de productie de tweede plaats in, terwijl Argentinië de walvisvaart vanuit Grytviken uitoefende.

Na de crisisjaren van 1930 traden grote veranderingen op, voornamelijk door de komst van Duitsland en Japan in de Antarctische zeeën. De positie van Noorwegen als walvisvarende mogendheid ging dientengevolge ernstig achteruit, zodat Noorwegen de laatste seizoenen voor de oorlog nog slechts een derde van de gehele traanproductie verzorgde. De positie van Engeland daarentegen ging niet achteruit, werd zelfs iets belangrijker.

Gedurende de oorlogsjaren werd de walvisvaart vrijwel niet uitgeoefend en gingen vele fabriekschepen, welke voor andere doeleinden werden gebruikt, verloren.

Tijdens de oorlog hebben Engeland en Noorwegen de toekomst van de walvisvaart nader onder het oog gezien en werden nog tijdens de vijandelijkheden nieuwe fabriekschepen op stapel gezet, waarvan Noorwegen en Engeland er elk een, tezamen met niet verloren gegane fabriekschepen, in het eerste na-oorlogsseizoen in bedrijf brachten.

Het eerste na-oorlogsseizoen 1945/46 vertoont dan ook, zoals uit tabel 2 blijkt, weer een beeld als vóór 1930:

¹⁾ Men zie: „Structuurveranderingen in de walvisvaart” in „E.-S.B.” van 24 November 1943, „De economische betekenis van de walvisvaart” in „E.-S.B.” van 1 December 1943, „De Nederlandse walvisvaart” in „E.-S.B.” van 13 December 1945 en „Het walvisvaartseizoen 1945/1946” in „E.-S.B.” van 18 September 1946.

TABEL 1.

Totale Antarctische traanproductie vóór en na de oorlog.

Seizoen	Traanproductie (in tonnen)	Aantal				„Blue whale units“ ¹⁾	Aantal			Gemidd. traanproductie per „blue whale unit“, in barrels ²⁾	Prijs per ton
		blauwe walvissen	gewone walvissen	andere soorten	totaal walvissen		land-stations	fabriek-schepen	vang-schepen		
1927/1928	172.899	8.344	4.459	982	13.785	10.712	6	18	84	92,8	£ sh.
1928/1929	271.890	12.734	6.689	918	20.341	16.216	6	26	111	98,3	28 — 7
1929/1930	424.460	17.487	11.539	1.141	30.167	23.634	6	38	194	109,6	29 — 17
1936/1937	443.018	14.304	14.381	5.894	34.579	23.368	2	30	196	111,7	20 — 7
1937/1938	556.722	14.923	28.009	3.107	46.039	29.787	2	31	256	111,1	13 — 0
1938/1939	470.129	14.081	20.784	3.491	38.356	24.830	2	34	281	107,1	14 — 18
1945/1946	136.442	3.606	9.185	596	13.387	8.308	3	9	93	98,6	70 — 0
1946/1947	323.291	9.192	14.547	1.854	25.593	16.518	3	15	147	113,1	100 — 0
1947/1948	350.172	6.876	21.049	3.254	31.179	17.514	3	17	184	111,3	100 — 0

¹⁾ 1 blue whale unit = 1 blauwe walvis = 2 gewone walvissen = 2,5 bulrugwalvissen = 6 Noordse walvissen.

²⁾ 6 barrels = 1 ton.

Gegevens ontleend aan de „International Whaling Statistics“ en de „Norsk Hvalfangst-tidende“.

Noorwegen produceerde ongeveer tweederde van de traan, Engeland en Argentinië de rest, zij het, dat de totale productie aanzienlijk geringer was.

In de seizoenen 1946/47 en 1947/48 gingen zich echter al symptomen van een nieuwe strijd om de traan aftekenen. Japan kreeg, ondanks protest van Noorwegen, toestemming van Mc Arthur om met twee fabriekschepen weer aan de walvisvaart te gaan deelnemen. Rusland kreeg een der overgebleven Duitse fabriekschepen toegewezen, waarmee het de Antarctische walvisvaart ging uitoefenen, nadat het een Noorse bemanning had verzocht en verkregen. Bovendien ging Nederland zich, ondanks Noorse tegenwerking, met de walvisvaart bezighouden, waarvoor reeds tijdens de oorlog, zowel in Amsterdam als in Rotterdam, plannen waren onderzocht.

Japan zal vermoedelijk in het seizoen 1948/49 met drie fabriekschepen de walvisvaart uitoefenen. Rusland heeft een tweede fabriekschip in Nederland besteld, dat over enkele jaren in bedrijf zal komen.

Voorts is in Engeland voor Argentijnse rekening het fabriekschip „Juan Peron“ te water gelaten. Voegt men daarbij de aandrang van Duitse zijde om ook weer aan de walvisvaart te mogen deelnemen, dan is het duidelijk, dat er evenals voor de oorlog weer een strijd om de traan is uitgebroken, zij het dat er thans een betere internationale regeling van de walvisvaart van kracht is.

De internationale regeling van de walvisvaart.

Sinds de aanvang van de uitoefening van de walvisvaart in Antarctische zeeën heeft men zich reeds bezig gehouden met maatregelen om te voorkomen, dat in de Zuidelijke IJszee de walvissen, evenals in de Noordelijke IJszee, zouden worden uitgeroeid, waardoor een belangrijke bron voor de vetvoorziening verloren zou gaan. In verband met de langzame voortplanting van de walvissen moet bescherming van de walvisstand inderdaad zeer gewenst worden geacht.

Doordat de fabriekschepen nog lange tijd het bedrijf van een vast punt uit op de wal uitoefenden, werd het

binden van de walvisvaart aan regels ter bescherming van de walvisstand vergemakkelijkt. Immers de eilanden in de Zuidelijke IJszee stonden onder Engelse soevereiniteit. Door een concessie verplicht te stellen en daaraan regelen te verbinden met betrekking tot een zo volledig mogelijke verwerking van de walvis, verbod op bepaalde soorten te jagen, enz. werd de beoogde bescherming bereikt.

Toen na 1925 de eigenlijke pelagische walvisvaart begon, doordat ten gevolge van nieuwe technische toepassingen de fabriekschepen het bedrijf gedurende het gehele seizoen konden uitoefenen zonder contact met de wal, was een concessie niet meer noodzakelijk. In de ontstane leemte werd eerst voorzien door onderlinge vrijwillige afspraken tussen de ondernemingen, later door verdragen tussen Noorwegen en Engeland, de destijds voornaamste walvisvarende mogendheden. Bovendien beperkte men in 1934 het seizoen tot drie maanden, van begin December tot begin Maart.

Nadat in het seizoen 1936/37 bleek, dat Duitse en Japanse expeditie onbeperkt aan de walvisvaart deelnamen, ging men over tot een internationale overeenkomst ter bescherming van de walvisstand, welke overeenkomst van jaar op jaar werd vernieuwd en door alle walvisvarende mogendheden werd geratificeerd, met uitzondering van Japan. De voornaamste bepalingen betroffen de duur van het seizoen, een verbod tot het vangen van bepaalde walvissoorten en het instellen van verboden vanggebieden.

Op de eerste na-oorlogse walvisconferentie, waarop voor het eerst ook Nederland was vertegenwoordigd, werd de belangrijke volgende stap gedaan, nl. het stellen van een maximum grens aan het te vangen aantal walvissen. De optimale pelagische walvisvangst werd gesteld op 16.000 „blue whale units“, eenheden waartoe de verschillende soorten walvissen worden herleid. Door niet meer dan 16.000 eenheden per seizoen te vangen verwachtten de biologen, dat dan de walvisstand niet in gevaar zal komen.

TABEL 2.

De Antarctische traanproductie (in tonnen) der walvisvarende mogendheden.

Seizoen	Alle landen		Noorwegen		Engeland		Argentinië		U.S.A.		Panama		Duitsland		Japan		Denemarken		Nederland		Rusland	
	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%
1927/28	172.899	100	116.788	67,5	44.879	26,0	11.23	26,5														
1928/29	271.890	100	193.999	71,4	61.780	22,7	16.11	15,9														
1929/30	424.460	100	288.019	67,9	120.533	28,4	15.90	83,7														
1936/37	443.018	100	193.111	43,6	162.970	36,8	7.89	61,8			30.249	6,8	10.332	2,3	26.098	5,9	12.362	2,8				
1937/38	556.722	100	192.999	34,7	192.228	34,5	8.62	81,6	19.003	3,4	19.608	3,5	59.476	10,7	64.780	11,6						
1938/39	470.129	100	140.452	29,9	148.632	31,6	11.13	82,4	15.494	3,3	11.476	2,4	62.358	13,3	80.579	17,1						
1945/46	136.442	100	86.812	63,6	42.125	30,9	7.50	55,5														
1946/47	323.291	100	163.473	50,5	120.912	37,4	7.97	22,5							12.258	3,8			12.885	4,0	5.791	1,8
1947/48	350.172	100	174.358	49,7	126.914	36,2	7.49	42,2							17.485	5,0			14.188	4,1	19.733	2,8

Gegevens ontleend aan de „International Whaling Statistics“ en de „Norsk Hvalfangst-tidende“.

Zoals uit tabel 1 blijkt bleef de vangst van het eerste na-oorlogsseizoen ver beneden de gestelde grens. In het seizoen 1946/'47 werd de grens voor de pelagische walvisvaart door verwerking van 15.279 eenheden bijna bereikt en in het seizoen 1947/'48 met 16.286 eenheden enigermate overschreden.

Zolang de aan de pelagische walvisvaart deelnemende mogendheden zich aan de overeenkomst houden, moet men aannemen, dat de overschrijding van de gestelde grens niet van praktische betekenis zal worden. In het

met 9 fabriekschepen kon worden hervat. Vóór het volgende seizoen werden de Duitse fabriekschepen als oorlogsbuit toegewezen aan Noorwegen, Engeland en Rusland en in bedrijf gebracht onder de namen: Kosmos IV (ex Walter Rau), Empire Victory (ex Unitas) en Slava (ex Empire Venturer, ex Wikingen).

Door nieuwbouw en ombouw waren gedurende het seizoen 1947/'48 weer 17 fabriekschepen en 3 landstations in bedrijf. Tabel 3 geeft een overzicht van de beschikbare tonnage.

TABEL 3.

Vangmateriaal 1947/'48:

	Totaal												
	Fabriekschepen			Vangschepen			Fabriekschepen en vangschepen	Per fabriekschip			Per vangschip		Per expeditie
	Aantal	Dead Weight	B.R.T.	Aantal	B.R.T.	P.K.		B.R.T.	Dead Weight	B.R.T.	Vangschepen	B.R.T.	
Pelagisch													
Noorwegen	9	172.086	122.178	84	28.536	110.670	150.714	19.121	13.575	9	340	1.318	16.746
Engeland	4	89.944	66.760	50	18.212	71.740	84.972	22.486	16.690	13	364	1.435	21.243
Nederland	1	15.000	10.509	8	2.530	10.050	13.039	15.000	10.509	8	316	1.256	13.039
Rusland	1	19.730	12.639	8	2.606	10.500	15.245	19.730	12.639	8	326	1.313	15.245
Japan	2	30.500	22.580	12	4.182	19.600	26.762	15.250	11.290	6	349	1.633	13.381
	17	327.260	234.666	162	56.066	222.560	290.732	19.250	13.804	10	346	1.374	17.102
Zuid-Georgië.													
Noorwegen				7	2.394	10.600	2.394			7	342	1.514	2.394
Engeland				8	2.960	12.815	2.960			8	370	1.602	2.960
Argentinië				7	1.886	7.600	1.886			7	269	1.086	1.886
				22	7.240	31.015	7.240			7	329	1.410	2.413

Gegevens ontleend aan de „International Whaling Statistics” en de „Norsk Hvalfangst-tidende”.

seizoen 1947/'48 werd in verband met het bereiken van de grens de sluiting van het seizoen vervroegd van 7 April 1948 op 31 Maart 1948.

Een internationale walvisconferentie, gehouden in 1946, had speciaal tot doel te komen tot een codificatie van de verschillende walvisovereenkomsten, terwijl voorts een internationale commissie voor de walvisvaart werd ontworpen, mede om tot een soepeler internationale samenwerking te komen. In deze commissie heeft elk der aan de overeenkomst deelnemende landen zitting en één stem. De commissie zal het wetenschappelijk onderzoek bevorderen, een bureau oprichten en kan met een meerderheid van drievierde der stemmen de bepalingen der overeenkomst wijzigen, met dien verstande, dat uitdrukkelijk is bepaald, dat zij zich niet mag bezighouden met het aantal en de nationaliteit van de fabriekschepen, noch mag zij overgaan tot quotering der productie.

Het maximum aantal te verwerken walvissen blijft beperkt tot 16.000 „blue whale units”. De duur van het seizoen werd gesteld op drie en een halve maand van 15 December tot 1 April, terwijl het zoveel eerder zal worden beëindigd als de grens van 16.000 eenheden is bereikt.

De wederopbouw van de walvisvaart na de oorlog.

Gedurende de oorlogsjaren werden de fabriekschepen gebruikt voor het vervoer van vloeibare brandstoffen. 27 fabriekschepen, tezamen metende 362.849 BRT, gingen verloren. Drie kleinere fabriekschepen werden tot tankers verbouwd. Na de oorlog bezat Noorwegen nog slechts 5 fabriekschepen. Van de Duitse vloot van 5 fabriekschepen bleken de drie modernste schepen nog intact te zijn. De overige walvisvarende mogendheden: Engeland, Japan, de Verenigde Staten en Panama hadden geen fabriekschepen meer tot hun beschikking. Doch zoals hiervoor reeds vermeld, hadden Engeland en Noorwegen nog tijdens de oorlog elk een nieuw fabriekschip in Engeland op stapel gezet, welke schepen tijdig gereed kwamen om nog aan de walvisvaart in het eerste na-oorlogsseizoen te kunnen deelnemen. Bovendien konden twee der drie Duitse fabriekschepen weer onmiddellijk gereed worden gemaakt om voor Engelse rekening in bedrijf te komen, zodat in het seizoen 1945/'46 de Antarctische walvisvaart

Uit bovenstaande gegevens blijkt, dat Noorwegen weer de belangrijkste plaats als walvisvarende mogendheid inneemt.

Voor het seizoen 1948/'49 zal het aantal expedities met één worden vermeerderd, omdat Noorwegen de nieuwe factory „Thorshovdi” in bedrijf zal brengen. De bouwkosten van een dergelijk nieuw fabriekschip, tezamen met 10 vangschepen, kunnen op 30 à 35 miljoen gulden worden geraamd.

Beschouwen wij de thans voor het komende seizoen ter beschikking staande fabriekschepen nader, dan verkrijgen we het volgende beeld.

TABEL 4. Fabriekschepen seizoen 1948/'49.

	Bouwjaar	Tonnage	
		Dead Weight	B.R.T.
Noorwegen.			
Thorshovdi	1948	23.500	18.000
Thorshavet	1947	21.858	17.081
Kosmos III	1947	25.500	18.047
Norhval	1945	22.000	13.804
Kosmos IV	1937	21.600	13.752
(ex Walter Rau)			
Sir J. C. Ross	1930	21.828	14.362
Thorshammer	1914	16.050	12.215
Antarctic	1913	17.250	13.246
(ex C. A. Larsen)			
Suderoy	1913	11.000	7.562
Pelagos	1901	15.000	12.083
Engeland.			
Balaena	1946	21.000	15.760
Southern Harvester	1946	20.120	15.088
Southern Venturer	1945	20.330	14.066
Empire Victory	1937	28.494	21.846
(ex Unitas)			
Nederland.			
Willem Barendsz	1931	15.000	10.509
(ex Pan Gothia)			
Rusland:			
Slava	1929	19.730	12.639
(ex Empire Venturer)			
(ex Wikingen)			
(ex Wikingen)			
Japan.			
Hashidate Maru	—	15.000	10.799
Nisshin Maru I	—	15.000	11.781

Gegevens ontleend aan de „Norsk Hvalfangst-tidende”

Bij nadere beschouwing valt op, dat de belangrijkste walvisvarende mogendheden: Noorwegen en Engeland

in snel tempo hun vloot hebben aangevuld. Daartoe hebben zowel Noorwegen als Engeland uitsluitend nieuwe grote fabriekschepen gebouwd. Dit kan er op wijzen, dat deze ervaren walvisvarende mogendheden de toekomst van de walvisvaart met blijkbaar voldoende vertrouwen tegemoet zien. Het kan er eveneens op wijzen, dat men met de mogelijke ontwikkeling in een verdere toekomst rekening houdt. Immers het is duidelijk, dat er bij de gestelde grens van 16.000 „blue whale units” niet veel expansiemogelijkheden meer zijn. Houdt men zich internationaal aan deze grens, dan zal dit, naar mate meer expedities in bedrijf komen, tot verknorping van het seizoen leiden en daardoor de rentabiliteit drukken. Verdere internationale regeling kan dan ook niet onwaarschijnlijk worden geacht, waarbij nog moge worden opgemerkt, dat de Noren van oordeel zijn, dat de optimale productie lager ligt dan 16.000 „blue whale units”.

Het seizoen 1947/48.

Het laatste seizoen, 1947/48, werd gekenmerkt door slecht weer en slechte vangst. Het seizoen 1946/47 daarentegen was een voorspoedig seizoen met goed weer en goede vangsten. Wel werd het seizoen 1946/47 nog ongunstig beïnvloed door gebrek aan voldoende bemanning en een tekort aan vangschepen, hetgeen in het seizoen 1947/48 niet meer het geval was.

Tabel 5 geeft een overzicht van de traanproductie per expeditie in de na-oorlogse seizoenen, waarbij nog in

TABEL 5.

Traanproductie per expeditie na de oorlog.

	1945/1946	1946/1947	1947/1948
	in tonnen		
Noorwegen.			
Thorshovdi	—	—	20.667
Thorshavet	—	—	15.017
Kosmos III	—	—	25.117
Norhval	13.724	29.244	18.072
Kosmos IV	—	26.919	24.083
Sir. J. C. Ross	19.924	24.762	17.167
Thorshammer	18.077	24.815	17.739
Antarctie	10.382	16.765	11.413
Suderoj	6.606	12.710	15.833
Pelagos	14.887	21.006	—
Engeland.			
Balaena	—	32.042	28.433
Southern Harvester	—	19.296	23.683
Southern Venturer	14.628	26.433	34.281
Empire Victory	14.900	34.147	30.000
Empire Venturer	10.000	—	—
Nederland			
Willem Barcndsz	—	12.885	14.188
Rusland.			
Slava	—	5.792	9.733
Japan.			
Hashidate Maru	—	12.216 ¹⁾	6.640 ²⁾
Nisshin Maru I	—		10.845
Zuid-Georgië.			
Leith Harbour	2.417	8.995	10.517
(Engeland)			
Hushvik Harbour	3.203	7.253	9.250
(Noorwegen)			
Grytviken (Argentinië)	7.505	7.972	7.494

¹⁾ + 20.334 ton gezouten walvisvlees en 1.832 ton bevroren walvisvlees.

²⁾ + 27.796 ton gezouten walvisvlees en 9.335 ton bevroren walvisvlees.

Gegevens ontleend aan de „Norsk Hvalfangst-tidende”.

TABEL 6.

Het Antarctische seizoen 1947/48.

Expedities	Gevangen walvissoorten					Totaal aantal walvissen	Productie in tonnen			Samenstelling expedities				„Blue whale units”	Productie per „blue whale unit” in barr. ¹⁾	
	blauwe	gewone	Noordse	bultrug	potvis		walvis- traan	potvis- traan	totaal traan	land- station	fabriek- schepen	vang- schepen	beman- ning			
Noorwegen.																
Thorshavet	270	1.466			82	1.818	19.959	708	20.667		1	10	397	1.003,0	119,4	
Kosmos III	287	962			79	1.328	14.267	750	15.017		1	10	427	768,0	111,5	
Norhval	377	1.870			183	2.430	23.533	1.534	25.117		1	11	438	1.312,0	107,9	
Kosmos IV	204	1.415			71	1.690	17.477	595	18.072		1	11	447	911,5	115,0	
Sir J. C. Ross	413	1.437			71	1.921	23.433	650	24.083		1	10	379	1.131,5	124,3	
Thorshammer	296	1.088	2		268	1.654	14.822	2.345	17.167		1	9	325	840,3	105,8	
Antarctie	311	1.054			71	1.436	17.181	558	17.739		1	8	329	838,0	123,0	
Suderoj	281	586			8	875	77	11.413			1	6	228	574,0	118,5	
Pelagos	276	999			205	1.471	13.925	1.908	15.833		1	9	335	766,5	109,0	
Engeland.																
Balaena	1.045	1.139	10		388	2.582	25.392	3.041	28.433		1	13	698	1.616,2	94,3	
Southern Harvester	452	1.369			329	2.150	20.486	3.197	23.683		1	11	551	1.136,5	108,2	
Southern Venturer	658	1.779			52	2.489	33.866	4.15	34.281		1	12	525	1.547,5	131,3	
Empire Victory	740	1.718			403	2.951	25.733	4.217	30.000		1	14	540	1.599,0	96,7	
Nederland.																
Willem Barcndsz	331	826			133	1.290	12.999	1.189	14.188		1	8	356	744,0	104,8	
Japan.																
Hashidate Maru	277	211			2	490	6.631	9	6.640		1	6	518	382,5	104,0	
Nisshin Maru I	436	397				833	10.845	—	10.845		1	6	473	634,5	102,6	
Rusland																
Slava	185	592			47	824	9.302	431	9.733		1	8	547	481,0	116,0	
Totaal pelagisch	1.229	2.026			182	3.437	39.777	1.629	41.406			4	28	1.894	2.242,0	106,5
Noorwegen	2.706	10.877	2		1.038	14.623	155.983	9.125	165.108			9	84	3.305	8.144,8	114,9
Engeland	2.895	6.005	10		1.262	10.172	105.527	10.870	116.397			4	50	2.314	5.899,2	107,3
Andere landen	1.229	2.026			182	3.437	39.777	1.629	41.406			4	28	1.894	2.242,0	106,5
Zuid-Georgië	6.830	18.908	12		2.482	28.232	301.287	21.624	322.911			17	162	7.513	16.286,0	111,0
Grytviken	16	578	154	8	58	814	7.050	444	7.494		1	7	395	333,9	126,7	
Leith Harbour	22	816	268	8	41	1.155	10.202	315	10.517		1	8	486	477,9	128,1	
Hushvik Harbour	8	747	187	8	28	978	9.025	225	9.250		1	7	303	415,9	130,2	
Totaal Antarctisch	46	2.141	609	24	127	2.947	26.277	984	27.261		3	22	1.184	1.227,7	128,4	
Noorwegen	2.714	11.624	189	8	1.066	15.600	165.008	9.350	174.358		1	9	91	3.608	8.560,7	115,7
Engeland	2.917	6.821	278	8	1.303	11.327	115.729	11.185	126.914		1	4	58	2.800	6.377,1	108,9
Nederland	331	826			133	1.290	12.999	1.189	14.188			1	8	356	744,0	104,8
Rusland	185	592			47	824	9.302	431	9.733			1	8	547	481,0	116,0
Japan	713	608			2	1.323	17.476	9	17.485			2	12	991	1.017,0	103,1
Argentinië	16	578	154	8	58	815	7.050	444	7.494		1	7	395	333,9	126,7	
Totaal 1947/1948	6.876	21.049	621	24	2.609	31.179	327.564	22.608	350.172		3	17	184	8.697	17.513,7	112,2
Totaal pelagisch	8.865	12.877	1	2	1.289	23.043	288.062	11.009	299.071			15	129	6.930	15.278,7	113,1
Totaal landstations	327	1.670	28	392	133	2.550	23.222	998	24.220		3	18	1.036	1.238,9	112,5	
Totaal Antarctisch	9.192	14.547	29	394	1.431	25.593	311.284	12.007	323.291		3	15	147	6.966	16.517,6	113,1

¹⁾ 1 ton = 8 barrelen.

Gegevens ontleend aan de „Norsk Hvalfangst-tidende”.

aanmerking dient te worden genomen, dat in de seizoenen 1945/46 en 1946/47 verschillende fabriekschepen niet op tijd op de vanggronden konden arriveren.

Voorts geeft tabel 6 een analyse van de traanproductie van het vorige seizoen. Hieruit blijkt, dat met de fabriekschepen vrijwel uitsluitend blauwe walvissen en gewone walvissen werden verwerkt. Voor de landstations zijn daarentegen de gewone walvis en de Noorse walvis van het meeste belang.

De potvissen mogen voor de officiële aanvang van het seizoen worden gevangen. De van de potvissen verkregen traan is echter niet geschikt voor menselijke consumptie. Voor onderlinge vergelijking van de traanproductie der expedities kan men derhalve beter de potvistraan buiten beschouwing laten. De hoge productie van de na de oorlog nieuw gebouwde fabriekschepen valt dadelijk op; in het bijzonder van de Engelse vloot, waarvan de „Southern Venturer” bijna 34.000 ton traan produceerde.

Beschouwt men het rendement van de verwerking der walvissen tot traan, dan blijkt de verwerking aan de wal op Zuid-Georgië de beste resultaten op te leveren met gemiddeld 128,4 barrel per „blue whale unit” tegen een gemiddelde voor de fabriekschepen van 111,0 barrel, waarvan Noorwegen met 114,9 barrel het hoogste gemiddelde behaalde. Per „blue whale unit”, d.i. per volwassen blauwe walvis, verkrijgt men dus ongeveer 19.000 kg traan, van een volwassen gewone walvis 9.500 kg traan.

De totale traanproductie bedroeg in het seizoen 1947/48 ongeveer 350.000 ton, d.i. ongeveer het maximum, dat bij de gestelde grens kan worden bereikt.

Vergelijkt men de seizoenen 1946/47 en 1947/48 dan kan worden geconstateerd, dat in het seizoen 1946/47 9.192 blauwe walvissen werden gevangen tegen 6.876 in het seizoen 1947/48. Daarentegen werd in het laatste seizoen de helft meer gewone walvissen verwerkt dan in het voorafgaande seizoen.

Tenslotte geeft tabel 7 een overzicht van de wekelijkse verwerking gedurende het seizoen 1946/47. Hieruit blijkt, dat naarmate het seizoen vordert de traanproductie per „blue whale unit” toeneemt. De oorzaak daarvan is, dat de walvissen gedurende de wintermaanden, als zij zich op de paaigronden bevinden, niet eten. Totaal vermagerd keren zij in de lente terug naar de IJszee om zich gedurende de zomermaanden vet te eten. Ving men vroeger de walvisvangst reeds in begin October aan, thans is dit gesteld op 15 December. Tabel 7 toont wel zeer duidelijk van welk groot belang deze latere aanvangsdatum is.

De positie van Nederland als walvisvarende mogendheid.

Dank zij het reeds tijdens de oorlog genomen initiatief behoort ook Nederland thans tot de walvisvarende landen. Zoals uit tabel 2 blijkt, neemt Nederland met 4 pCt van de totale traanproductie een bescheiden plaats in, ofschoon daarmee reeds wordt voorzien in de helft van ons vooroorlogse verbruik van traan.

Voorts is het duidelijk, dat bij de handhaving van de gestelde maximumgrens van 16.000 eenheden quotering van de productie op de duur onvermijdelijk zal zijn. De dan bestaande productiecapaciteit zal, zoals vanzelf spreekt, een zeer belangrijke factor zijn. De Noorse en Engelse vergroting van de productiecapaciteit door nieuwbouw van zo goedkoop mogelijk werkende moderne grote fabriekschepen moet dan ook o.i. als onderdeel van een doelbewuste walvisvaartpolitiek op lange termijn worden beschouwd, waarmee thans de grondslag wordt gelegd voor het aandeel, dat verkregen zal kunnen worden in de toekomstige walvisvaart.

Voor een belangrijke zeevarende mogendheid als Nederland, dat bovendien zelf in aanzienlijke mate traan gebruikt als grondstof voor de margarinebereiding, kan onder de gegeven omstandigheden een modern nieuw gebouwde tweede Nederlands fabriekschip thans nog tot de praktische mogelijkheden worden gerekend, mits als uitvloeisel

TABEL 7.

Antarctische pelagische walvisvaart, seizoen 1946/47. Vangst en traanproductie per week (excl. fabriekschip „Slava”).

Week eindigend:	Traanproductie in tonnen	„Blue whale units”	Productie per „blue whale unit” in barrels ¹⁾
14 Dec. 1946	10.766	770,5	83,8
21 „	15.214	1.087,0	84,0
28 „	13.682	929,5	88,3
4 Jan. 1947	18.345	1.188,0	92,7
11 „	16.230	990,0	98,4
18 „	15.211	926,5	89,5
25 „	14.053	826,0	102,1
1 Febr.	14.859	872,5	102,2
8 „	18.577	1.007,0	110,7
15 „	17.154	917,0	112,2
22 „	17.296	851,5	121,9
1 Mrt	16.753	772,5	130,1
8 „	18.235	805,3	135,9
15 „	21.880	940,0	139,7
22 „	16.841	703,5	143,6
29 „	16.704	696,5	143,9
5 April	16.803	646,5	155,9
7 „	2.972	74,0	234,9
Totaal	281.585	15.003,8	112,6

¹⁾ Excl. traan van de potvis.
Ontleend aan de „Norsk Hvalfangst-tidende”.

van een bewust te voeren walvisvaartpolitiek op langere termijn, waarbij men de consequenties van de in dit artikel omschreven ontwikkeling van de huidige walvisvaart zich ter dege zal moeten realiseren.

Slobeschouwing.

Van bovenstaande weergave van het verloop van de walvisvaart na de oorlog valt in het bijzonder op, dat de belangrijkste walvisvarende mogendheden: Noorwegen en Engeland op zeer korte termijn de wederopbouw van hun vloot hebben bevorderd door de bouw van nieuwe zeer grote fabriekschepen, ondanks de hoge kosten daaraan verbonden. Daardoor heeft dit riskante bedrijf, dat de walvisvaart is in verband met het technische risico, het prijsrisico en het risico van het uitroeien van de walvissen, reeds in het derde na-oorlogsseizoen een belangrijke bijdrage kunnen leveren ten behoeve van de vetvoorziening.

Voorts valt het op, dat landen als Japan, Rusland en straks ook Argentinië met fabriekschepen aan de walvisvaart deelnemen, ofschoon deze landen zelf onder normale omstandigheden geen behoefte aan traan hebben, doch dit dan naar het consumptiegebied van traan, West-Europa, zullen gaan exporteren. Reeds voor de oorlog was Japan daardoor een storende factor op de wereldmarkt voor traan. Mogelijk zal deze ongewenste toestand zich in de toekomst wederom gaan voordoen.

Tenslotte zij vermeld, dat het seizoen 1948/49 vermoedelijk met 19 fabriekschepen zal worden uitgeoefend, nl. 10 Noorse, 4 Engelse, 3 Japanse, 1 Nederlands en 1 Russisch fabriekschip. Voorts zullen Noorwegen, Engeland en Argentinië elk een landstation op Zuid-Georgië in bedrijf hebben. Verwacht mag worden, dat wederom ongeveer 350.000 ton traan zal worden geproduceerd. Vervroegde sluiting van het seizoen is in verband met de gestelde productiegrens ook voor het komende seizoen waarschijnlijk te achten.

Scheveningen.

A. G. U. HILDEBRANDT.

AANTEKENING.

DE HAVEN VAN ROTTERDAM NA DE BEVRIJDING.

Rotterdam wordt wel genoemd „Poort van Europa”. Zoals vroeger de poort een schakel vormde tussen de huishouding van de stad en het omringende land, zo is Rotterdam een schakel tussen het Europese achterland en de wereldzeeën. Aan de buitenkant van die poort de zeeschepen, aan de landzijde de binnenschepen, de spoorwagens en de vrachtauto's.

De zeeschepen brachten in 1947 9,3 miljoen ton goederen aan, tegen 24,5 miljoen ton in 1938 ¹⁾. De afgevoerde hoeveelheid goederen biedt een nog minder rooskleurig beeld, nl. 2,8 miljoen ton tegen 17,9 miljoen ton in 1938. Het totale goederenverkeer ter zee bedroeg aldus in 1947, met 12,1 miljoen ton, nog maar 30 pCt van dat in 1938.

Hoe was nu de opbouw van dit verkeer, dat door die poort in 1938 passeerde? 75 pCt was transitoverkeer. De rest ad 10 miljoen ton maakte het deel van de nationale in- en uitvoer uit, hetwelk over Rotterdam zijn weg koos. Hoe geheel anders is de situatie in 1947! Het nationale verkeer bedroeg 8,4 miljoen ton of wel 70 pCt, het transitoverkeer daarentegen niet meer dan 3,7 miljoen ton of 30 pCt van het totaal.

Uit deze cijfers blijkt, dat de achteruitgang in het goederenverkeer ter zee vrijwel geheel moet worden toegeschreven aan de daling van het transitoverkeer van 32,3 op 3,7 miljoen ton.

Ter verklaring is het nodig, een blik te werpen op wat er aan de andere kant van de poort gebeurde. In het bijzonder het transitogedeelte, waarin immers de oorzaak te vinden moest zijn, heeft de aandacht.

Van Rotterdam naar het achterland werd in 1938 via rivieren, kanalen en spoorwegen 16,9 miljoen ton in transitovervoer. In 1947 nog 1,8 miljoen ton. Wordt de grote afnemer Duitsland voor beide jaren buiten beschou-

¹⁾ De in dit artikel vermelde cijfers werden ontleend aan publicaties van het „C.B.S.“ en van het „Nationaal Instituut voor de Statistiek“ te Brussel.

wing gelaten, dan blijkt, dat er bij het doorvoerverkeer geen sprake meer is van een achteruitgang, maar van een vooruitgang met rond 55 pCt. Met bestemming Duitsland werd in 1938 15,8 miljoen ton, in 1947 0,1 miljoen ton vervoerd.

Ook de uit het achterland aangevoerde hoeveelheid goederen schrompelde ineen van 14 tot 1,5 miljoen ton. Blijft ook hier Duitsland buiten beschouwing, dan komt ook hier een vooruitgang, ditmaal zelfs van ongeveer 75 pCt te voorschijn (zie tabel I). Het transitoverkeer met Duitsland verminderde met ruim 28 miljoen ton, hetwelk bijna $\frac{2}{3}$ gedeelte van het gehele verkeer in 1938 uitmaakte. Het goederenverkeer per vrachtauto moest buiten beschouwing blijven, daar hierover geen cijfers worden gepubliceerd.

De grote achteruitgang van het goederenverkeer te Rotterdam vond zijn oorzaak in het wegvallen, althans voor het overgrote gedeelte, van zijn transitofunctie voor Duitsland. Hoe is de situatie in de, in dit opzicht kleinere, poorten van Amsterdam en Antwerpen?

Terwijl de bedrijvigheid in Rotterdam in 1947 ten opzichte van 1938 rond 30 pCt bedroeg, was het percentage van Amsterdam en Antwerpen resp. 71 en 94.

Uit wat voorafging bleek, dat het Rotterdamse percentage zo laag was, omdat één van de beide componenten van het verkeer, het transitoverkeer, zo belangrijk was tegenover de andere factor, het nationale verkeer (resp. 75 en 25 pCt).

Voor Amsterdam en Antwerpen was in 1938 het aandeel

TABEL I. *Transitoverkeer Rotterdam.*

Geladen/Gelost	Wijze van vervoer	Totaal		Met Duitsland		Met overige landen	
		1938	1947	1938	1947	1938	1947
Geladen	rivieren en kanalen	16.827.450	1.536.217	15.772.422	124.807	1.055.028	1.411.410
	spoorwegen	31.707	287.553	4.849	10.158	26.858	277.395
	totaal	16.859.157	1.823.770	15.777.271	134.965	1.081.886	1.688.805
Gelost	rivieren en kanalen	13.838.900	1.313.543	13.737.634	1.277.814	101.266	35.729
	spoorwegen	137.701	155.794	130.505	2.023	7.196	153.771
	totaal	13.976.601	1.469.337	13.868.139	1.279.837	108.462	189.500
Totaal	generaal	30.835.758	3.293.107	29.645.410	1.414.802	1.190.348	1.878.305

TABEL II. *Vergelijking transitoverkeer Benelux-havens.*

Geladen/Gelost	Wijze van vervoer	Rotterdam		Antwerpen		Amsterdam	
		1938	1947	1938	1947	1938	1947
Geladen	rivieren en kanalen	16.827.450	1.536.217	3.089.903	1.130.590	539.355	82.372
	spoorwegen	31.707	287.553	269.303	859.954	11.005	48.622
Gelost	rivieren en kanalen	13.838.900	1.313.543	3.359.815	213.868	581.157	30.364
	spoorwegen	137.701	155.794	1.446.805	395.932	12.610	58.122
Totaal		30.835.758	3.293.107	8.165.826	2.600.344	1.144.127	219.480
		100 pCt	10,68 pCt	100 pCt	31,84 pCt	100 pCt	19,19 pCt

TABEL III. *Nationaal verkeer Benelux-havens.*

Omschrijving	Jaar	Invoer	Uitvoer	Totaal
Rotterdam	1938	7.003.578	3.018.047	10.021.625
	1947	7.291.638	1.156.696	8.448.334
	1947 in pCt van 1938	104,11	38,33	84,30
Antwerpen	1938	7.998.541	6.159.659	14.158.200
	1947	13.363.179	5.131.732	18.494.911
	1947 in pCt van 1938	167,07	83,31	130,63
Amsterdam	1938	2.430.828	1.193.661	3.624.489
	1947	2.841.475	696.273	3.537.748
	1947 in pCt van 1938	116,89	58,33	97,61

TABEL IV. *Goederenverkeer op de Rijn bij Lobith.*

Omschrijving	Jaar	Stroomopwaarts	Stroomafwaarts	Totaal
Totaal verkeer	1938	27.552.797	28.235.111	55.787.908
	1947	3.630.151	4.883.485	8.513.636
	1947 in pCt van 1938	13,18	17,30	15,26
Rotterdam	1938	17.760.309	14.149.716	31.910.025
	1947	1.681.548	1.591.136	3.272.684
	1947 in pCt van 1938	9,47	11,25	10,26
Antwerpen	1938	3.570.660	3.336.649	6.907.309
	1947	1.271.750	818.210	2.089.960
	1947 in pCt van 1938	35,62	24,52	30,26
Amsterdam	1938	568.182	1.163.597	1.731.779
	1947	90.229	252.778	343.007
	1947 in pCt van 1938	15,88	21,72	19,81

van het transitoverkeer nog geen 40 pCt van het totale verkeer. Hoe zich daar de situatie heeft ontwikkeld, blijkt uit tabel II. Het in deze tabel vermelde transitoverkeer van Amsterdam ad 1,144 miljoen ton betrof voor bijna 90 pCt verkeer naar en van Duitsland. Eenzelfde oriëntering op Duitsland als in Rotterdam, waar dit aandeel zelfs 96 pCt bedroeg. Voor 1947 eenzelfde toeneming van het transitoverkeer met de overige landen, hier ongeveer 65 pCt.

De relatie Antwerpen—Duitsland is minder nauw. Van de 8,2 miljoen ton transitogoederen waren er in 1938 ongeveer 5 miljoen ton bestemd voor of herkomstig uit Duitsland. In 1947 kan het aandeel naar raming op enkele honderdduizenden tonnen worden gesteld. De achteruitgang in het transitoverkeer wordt ook hier dus weer veroorzaakt door Duitsland.

De ontwikkeling van het nationale deel van het vervoer, de invoer en de uitvoer dus, moge voldoende uit tabel III blijken.

De geschetste ontwikkeling was niet alleen het gevolg van de chaos in Duitsland. Helaas werden kunstmatig (in hogere mate dan onder het Hitler-regime het geval was) goederenstromen afgeleid, waardoor de drie havens van de Benelux het slachtoffer werden.

In plaats van de goederen de snelste en goedkoopste weg te laten volgen, werd het verkeer omgelegd over de Duitse Noordzeehavens onder het motto „deviezenbesparing”. Hierdoor werd op het reeds overbelaste en versleten Duitse spoorwegapparaat een niet te verwerken last gelogd, welke ook door de huidige Rijnvloot kon worden gedragen (zie tabel IV).

Uit onlangs gepubliceerde berichten blijkt, dat thans weer een begin zal worden gemaakt met de hervatting van het transitoverkeer. De in die berichten vermelde hoeveelheid van 1.700.000 ton, welke nog met Antwerpen en Amsterdam moet worden gedeeld, is als bijdrage in het herstel der bedrijvigheid nog van ondergeschikt belang. De symbolische betekenis is echter des te groter. Rotterdam. H. A. BEUSEKAMP

INTERNATIONALE NOTITIES.

PRIJSDALINGEN OP DE WERELDMARKT.

Met uitzondering van enkele strategische grondstoffen begint, aldus het Franse blad „L'Economie” van 14 dezer, de schaarste-economie op verschillende gebieden te verdwijnen. De opwaartse beweging van het prijspeil is allereerste tot stilstand gekomen, behalve in landen waar een chronische inflatie heerst; in sommige gevallen is reeds een beweging in neerwaartse richting zichtbaar.

Dit laatste blijkt het duidelijkst op agrarisch gebied. Dit seizoen kunnen, dank zij voortreffelijke oogsten, de behoeften der verschillende landen gemakkelijk worden bevredigd; de reservevoorraden kunnen weer op peil worden gebracht. Te New York zijn de tarwe- en maisprijzen thans ca 22 pCt lager dan een jaar geleden; haver noteert ca 30 pCt, rogge zelfs 40 pCt lager. Koloniale producten, zoals koffie en cacao, noteren 2 tot 12 pCt lager dan het vorige jaar.

De Amerikaanse prijzen van industriële grondstoffen tonen een meer verbrokken beeld. De katoenprijs is ongeveer even hoog als een jaar geleden, doch ligt ca 25 pCt beneden het peil van lente 1948. Rubber is ca 20 pCt duurder dan een jaar geleden, noteert echter 10 pCt lager dan in Juli jl. Mody's grondstoffenindex vertoont voor de jaarsperiode een teruggang van 10 pCt.

Ook elders is voor grondstoffenprijzen een baaisentendie waar te nemen. In Egypte zijn de katoenprijzen gedaald, in Australië daalde bij recente wolverkopen de prijs met 10 à 20 pCt; de algemene index der Engelse groothandelsprijzen ligt weliswaar 13 pCt boven het peil van September 1947, doch sinds Juni is een langzame daling merkbaar.

De geschetste terugkeer tot een meer normale situatie kan gevolgd worden door een economische depressie. Er zijn echter, aldus het blad, politieke factoren (herbewapening!), die een dergelijke ontwikkeling onwaarschijnlijk maken.

MIGRATIEMOGELIJKHEDEN EN -MOEILIKHEDEN IN HET BRITSE GEMENEBEST.

Er zijn verschillende tekenen, die er op wijzen, dat de Engelse Dominions haar houding t.a.v. immigratie thans, zeventien jaren nadat vele Britse emigranten onder de druk der depressie uit de Dominions terugstroomden en de door de Staat gesteunde migratie binnen het Gemenebest tot staan werd gebracht, hebben gewijzigd. Zij hebben nl. in de oorlog het gevaar ingezien van een over een groot gebied verspreide, kleine bevolking, terwijl voorts hun in het stadium van ontwikkeling verkerende industrieën en nog niet ontgonnen natuurlijke hulpbronnen een grotere binnenlandse markt vereisen. De Dominions Canada, Australië en Nieuw-Zeeland kunnen bestaansmogelijkheid bieden aan resp. 50-60 miljoen, 20-30 miljoen en 5-10 miljoen inwoners, terwijl zij zonder immigratie waarschijnlijk niet boven de 15 miljoen, 9 miljoen en 2,5 miljoen inwoners zullen komen.

Immigratie is derhalve, aldus „The Times” van 14 October jl., voor de Dominions van groot belang, terwijl hieraan ook voor Engeland voordelen kunnen zijn verbonden. Immers, er wordt wel beweerd, dat Engeland tegenwoordig te dicht is bevolkt, doordat aan de unieke, maar precaire toestand, waardoor Engeland in staat was het grootste deel van zijn voedingsmiddelen en grondstoffen te importeren in ruil voor industriële goederen en diensten, door de oorlog een einde is gekomen. „The terms of trade will no longer prevent Malthus from taking his belated revenge on the British Isles, however ingenious the British may be in industry and trade”. Daarbij komt nog, dat spreiding van de bevolking en de industrie over het Gemenebest met het oog op een eventuele oorlog van belang zou zijn.

Een moeilijkheid echter vormt het grote aantal immigranten, dat wordt gevraagd. Australië alleen al bijv., aldus de minister-president van de staat Victoria, zou over een periode van twintig jaar 13 miljoen emigranten moeten opnemen, waarvan 10 miljoen uit Engeland en 3 miljoen uit de landen van het Europese continent. Afgezien van de moeilijkheid voor Australië om 650.000 immigranten per jaar te vervoeren en productief te werk te stellen, acht „The Times” Engeland niet in staat om gedurende twintig jaar een half miljoen personen per jaar te „exporteren” naar de rest van de wereld, laat staan naar Australië alleen. Daarbij komt nog, dat de Dominions hoge eisen stellen m.b.t. leeftijd, gezondheid en scholing. Wanneer 10 miljoen personen, welke aan deze eisen voldoen, Engeland zouden verlaten, dan zou de welvaart van de Dominions worden gegrondvest op de ruïnes van het Moederland. Immers, Engeland heeft ook zijn bevolkingsprobleem, nl. een stationnair wordende bevolking met een stijgende gemiddelde leeftijd. Wanneer het Gemenebest één Staat met één budget vormde, dan zou de Regering kunnen eisen, dat de Dominions tevens bejaarde personen, families, ongeschoolde arbeiders en een evenredig deel van de nationale schuld tot zich zouden trekken.

Een dergelijke oplossing nu is uiteraard niet mogelijk; de Engelse Regering zal, wanneer emigratie op grote schaal plaatsvindt, moeten trachten compensatie te vinden in jonge immigranten van het continent om aldus de stroom Engels sprekende emigranten naar de Dominions te kunnen handhaven. Een ander onder de voorwaarde, dat ook de Dominions hun immigranten voor een deel uit het Europese continent recruteran. Het is volgens „The Times” van veel belang, dat de meerderheid der immigranten in de Dominions uit Britten zal bestaan en „it is the desire and the duty of this country to meet all the reasonable calls of the Dominions for new British citizens”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De marktnoteringen voor schatkistpromessen handhaafden zich in de afgelopen week vrijwel op hetzelfde peil als in het voorgaande overzicht werd vermeld. Januaripromessen werden tegen 1 pCt gevraagd, zesmaandspapier was tegen 1½ pCt aangeboden, terwijl Julipapier bij geringe omzetten tegen 1½/16 pCt werd verhandeld. Er was ook weinig aanleiding tot renteverandering, daar schatkistpromessen regelmatig in grote bedragen kwamen te vervallen, terwijl noch voor belastingbetaling, noch uit andere hoofde belangrijke onttrekkingen werden veroorzaakt. In de komende maanden zal hierin vermoedelijk wel verandering komen, daar dan zeer weinig promessen komen te vervallen, terwijl de uitstelregeling voor belastingbetaling dan uitgewerkt geraakt is en de betalingen op aanslagen in de bijzondere heffingen verder op gang komen. Een zekere terughouding bij de geldmarktinstellingen t.a.v. de herbelegging van vervallende promessen valt dan ook waar te nemen, aangezien de geldschaarste in Juli van dit jaar, toen dezelfde omstandigheden aanwezig waren als nu verwacht worden, nog vers in het geheugen ligt.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week bijkans over de gehele linie afbrokkelende koersen te zien. Uiteraard vormt dit een sterke rem op de emissiebedrijvigheid. Weliswaar worden bij de huidige ongunstige marktconstellatie nog wel eens kleine emissies uitgebracht, welke dienen om de markt af te tasten, doch grote bedragen worden niet meer gevraagd. Wel staan ongetwijfeld nog tal van emissies op stapel, doch liever dan een mislukking te riskeren, blijft men met bankcrediet financieren. Het ziet er niet naar uit, dat op korte termijn in deze toestand verandering zal optreden. Nu de liquidatie van buitenlands bezit practisch is beëindigd, en ook de inflationistische Overheidsfinanciering wellicht door geldonttrekkingen tengevolge van de Marshall-hulp grotendeels of geheel wordt gecompenseerd werden boven en behalve de „normale” besparingen vrijwel geen nieuwe middelen meer aan de effectenmarkt toegevoerd.

De staatsfondsenmarkt was in de afgelopen week prijs-houdend, zonder dat nochtans koersstijgingen van enige omvang voorkwamen. Alleen de 3 pCt investeringscertificaten stegen met 7/16 pCt tot 98 pCt, en de 3 pCt Grootboekschuld 1946 monteerde tot 98½/16 pCt.

Van het koersverloop op de aandelenmarkt geeft onderstaande tabel een beeld.

	8 Oct. 1948	15 Oct. 1948
A.K.U.	156½	151½
v. Berkel's Patent	123	123½
Lever Bros. Unilever C. v. A.	284	282½
Philips G. b. v. A.	242½	233
Koninklijke Petroleum	340½	333½
H.A.L.	175	169
N.S.U.	171½	170½
H.V.A.	266	263½
Deli Mij C. v. A.	154½	151
Amsterdam Rubber	168½	165½
Internatio	198	198

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen-francs).

Data	Metaal- voorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voor- schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
30 Sept. 1948	5.773,7	174,5	142,5	47,6	4.322,4	1.326,1
7 Oct. 1948	5.752,8	169,9	134,9	47,6	4.256,5	1.341,1
15 Oct. 1948	5.738,7	184,9	112,1	47,6	4.219,9	1.360,8

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte belans op 18 October 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldvrienen in disconto	{ Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 1.000,—	f 1.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldvrienen, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Releningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 137.447.815,07 ²⁾ Bijbank „ 395.516,45 Agentsch. „ 5.162.250,86	
	f 143.005.582,38	
Op effecten, enz.	f 142.056.321,17 ²⁾	
Op goederen en celen	f 948.761,21	
	f 143.005.582,38 ²⁾	
Voorshotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		—
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 454.869.944,99	
Zilveren munt, enz.	2.635.381,25	
	f 457.505.326,24	
Papier op het buitenland	f 338.259.800,—	
Tegoeid bij correspondenten in het buitenland	116.158.817,47	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.539.551,38	
	f 459.958.168,85	
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	101.823.035,17	
Gebouwen en inventaris	2.500.000,—	
Diverse rekeningen	234.641.005,13	
	f 4.699.434.117,77	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	12.759.703,05	
Bijzondere reserves	54.447.566,03	
Pensioenfonds	19.986.301,45	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	114.547.630,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	3.012.025.265,—	
Bankassigaties in omloop	261.618,24	
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f 386.252.837,83	
Geblokkeerde saldo's van banken	121.055.658,47	
Geblokkeerde saldo's van anderen	21.406.811,18	
Vrije saldo's	707.797.305,97	
	f 1.236.212.613,45	
Diverse rekeningen	229.193.420,55	
	f 4.669.434.117,77	

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .....

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .....

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .....

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal- voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	
					Public deposits	Banken
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	22,1
29 Sept. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.236,4	63,9	63,9
6 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.237,9	62,4	62,4
13 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.236,1	64,2	64,2

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
29 Sept. '48	1,6	361,8	25,0	35,4	469,2	22,3	300,0
6 Oct. '48	1,8	315,9	27,1	21,2	410,8	13,4	297,0
13 Oct. '48	2,2	325,5	26,4	22,6	423,2	18,9	303,1

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Aug. 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:											
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	173.519	193.919	118.360	1.018.555	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	13.713	13.244	7.303	56.486	91.500
Winstbelasting	5.037	5	119	17	14	73	797	—	—	4.012	—
Vennootschapsbelasting	128.163	306	430	5.661	661	456	7.109	—	—	113.545	140.000
Vermogensbelasting voor lichamen	11.035	14	10	101	19	148	545	—	—	10.198	16.000
Totalen	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	178.781	207.163	125.663	1.202.796	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:											
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	130	—	—	27.969	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	1.615	986	112	22.253	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	17.871	15.823	6.446	103.778	40.000
Totalen	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	19.368	16.809	9.758	154.000	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.“ van 1 September 1943, blz. 698.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Aug. 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:										
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	355	1.699	29	2.096	680.000
Vermogensbelasting	1	—	—	1	—	2	181	20	205	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	133	860	256	275	2.999	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	26.649	66.667	24.558	223.675	110.000
Vermogensbelasting voor lichamen	373	527	1.069	422	273	808	596	392	4.460	—
Totalen	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	28.674	69.399	25.274	233.435	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:										
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	12.671	2.285	1.826	23.814	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	1	389	1.049	1.439	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.012	9.956	3.261	15.413	48.000
Totalen	13	238	389	2.182	5.394	13.684	12.630	6.136	40.666	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Aug. 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	38.204	20.026	61.409	48.966	354.321	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	3.474	10.368	3.628	36.526	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	153	970	890	4.275	2.200
Vereningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.395	7.401	24.722	19.449	142.050	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	41	213	17	217	5	45	51	203	68	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	20	1	1	370	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	19.798	21.038	18.279	145.973	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	496	676	612	654	4.667	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	6	9	5	78	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	241	165	110	4.840	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	7.047	8.204	6.573	53.807	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	1.817	1.881	2.525	12.466	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	5.456	6.198	5.644	48.267	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	12.891	14.938	14.554	114.730	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	258	60	22	1.140	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	70	73	63	632	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	40.508	82.618	65.521	513.447	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	1.531	1.442	1.380	13.552	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	5.435	2.741	2.218	31.167	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	4.117	6.149	4.918	42.134	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	3.905	3.215	2.781	2.641	26.186	23.000
Totalen	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	134.100	246.328	197.838	1.550.666	1.697.600
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten..	744	507	448	530	292	286	350	257	3.414	—

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Aug. 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	250.224	162.295	109.247	994.528	2.000.000
Vermogensheffing incens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	154.637	110.410	97.524	561.322	1.000.000
Betaald als volgt:										
uit zekerheidsstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	123.200	108.500	46.100	26.000	454.200	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	154.800	120.300	83.400	555.900	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	50.100	47.600	50.600	228.000	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	91.461	58.705	46.771	317.750	—

STAAT IV.

Kalenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

× f 1 miljoen

Data	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geïnd + nog in te volderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mei 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077
Juni 1948	9	1.939	408	147	2.347	1.224
Juli 1948	6	1.945	392	79	2.337	1.303
Aug. 1948	5	1.950	381	59	2.331	1.362

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/48 met raming 1947 en bijv. 1948/49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1947/48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponereerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanslagen en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

NATIONALE BANK VAN BELGIË ¹⁾.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
23 Sept. 1948	28.123	11.373	202	9.175	286	426
30 Sept. 1948	28.190	11.544	348	10.560	338	419
7 Oct. 1948	28.321	11.817	221	10.315	327	416
14 Oct. 1948	28.368	11.723	581	9.349	278	435

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
23 Sept. 1948	685	90.864	81.115	24	2.532	6.009
30 Sept. 1948	742	92.930	82.359	20	2.846	6.897
7 Oct. 1948	754	92.858	82.866	22	3.135	6.507
14 Oct. 1948	765	92.763	82.198	114	3.018	6.513

¹⁾ Met ingang van 16 Sept. 1948 verscheen de weekstaat van de Nationale Bank in een nieuwe vorm; vergelijking met vorige weekcijfers is hierdoor niet meer mogelijk.

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staatschuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
23 Sept. 1948	178	113	2.980	199	245	—	182
30 Sept. 1948	178	113	2.983	199	252	—	182
7 Oct. 1948	178	113	2.978	198	237	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's			45 dagen	Buitenlandse banken	Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar					
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	139	174	7
23 Sept. 1948	2.679	847	690	94	260	261	6
30 Sept. 1948	2.884	724	616	25	175	248	6
7 Oct. 1948	2.757	815	600	137	177	247	7

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
23 Sept. 1948	22.606	21.988	271	21.860
30 Sept. 1948	22.603	21.988	276	23.282
10 Oct. 1948	22.623	21.990	252	23.143

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
23 Sept. 1948	23.997	20.989	1.436	18.694
30 Sept. 1948	23.992	22.408	1.660	19.884
10 Oct. 1948	24.077	22.046	1.596	19.584

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
23 Sept. 1948	52.817	275.384	125.042	150.500	426.000
30 Sept. 1948	52.817	257.882	125.042	160.700	426.000
7 Oct. 1948	52.817	275.058	125.042	131.900	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
23 Sept. 1948	874.265	201.519	775	199.305
30 Sept. 1948	910.633	193.819	788	191.296
7 Oct. 1948	923.695	150.584	733	148.295

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË ¹⁾.

(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Totaal 1938	29.575	28.029	2.222
Totaal 1946	22.779	22.767	311
Totaal 1947	24.390	24.253	448
Gem. 1938	2.465	2.336	
Gem. 1946	1.898	1.897	
Gem. 1947	2.033	2.021	
Januari 1948	2.244	2.231	460
Februari 1948	1.738	1.753	457
Maart 1948	2.299	2.256	500
April 1948	2.318	2.239	579
Mei 1948	2.071	1.977	673
Juni 1948	2.293	2.001	964

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen 1).

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.632	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.817.922	5.284	9.312.726
1947	5.974	9.883.446	2.443	2.769.462	8.013	16.762.921
1948						
Januari	513	900.645	208	217.476	676	1.426.923
Februari	623	915.570	204	242.271	645	1.326.948
Maart	713	1.170.494	249	293.996	759	1.640.485
April	759	1.149.060	260	271.421	677	1.351.495
Mei	712	998.949	293	309.549	742	1.513.300
Juni	627	941.522	273	313.230	700	1.429.583
Juli	729	1.121.185	291	438.839	729	1.368.112
Augustus	853	1.206.022	199	300.168	661	1.353.109
29 Aug. t/m 4 Sept.	217	304.379	71	53.139		
5 t/m 11 Sept.	194	301.510	78	82.952		
12 t/m 18 Sept.	151	220.996	72	69.571		
19 t/m 25 Sept.	155	227.889	68	67.966		
26 Sept. t/m 2 Oct.	179	262.536	61	66.081		

1) Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Rekeningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
7 Sept. '48	455.831	3.055.032	162.373	14	147.878
13 " '48	455.840	313.164	152.469	14	144.394
20 " '48	455.917	321.127	155.691	5	142.775
27 " '48	456.172	330.546	121.559	5	147.626
4 Oct. '48	456.742	331.644	108.674	1	147.552
11 " '48	457.350	337.819	114.265	1	146.771
18 " '48	457.505	338.260	121.698	1	143.006

Data	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
7 Sept. '48	3.064.494	526.549	41.614	21.729	620.499
13 " '48	3.040.744	507.221	67.501	22.460	635.423
20 " '48	3.015.670	504.049	68.283	20.789	666.663
27 " '48	3.035.088	503.578	58.395	19.844	647.747
4 Oct. '48	3.076.459	393.146	68.163	23.340	687.476
11 " '48	3.039.923	401.259	88.674	21.724	698.024
18 " '48	3.012.025	336.253	121.056	21.107	707.797

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN OP PARTICULIERE SPAARBOEKJES BIJ DE ALGEMEENE SPAAR- EN LIJFRENTEKAS IN BELGIË 2).

(in duizenden francs)

Tijdvak	Inleggingen	Terugbetalingen	Saldo	Tegoed der inleggers aan het einde van het tijdvak 3)
1938	3.331.391	3.496.925	165.534	12.670.559
1946	5.213.361	3.828.538	1.384.823	19.823.453
1947 4)	7.769.977 5)	4.960.788	2.809.189	24.088.677
Juli	618.533	489.590	128.943	22.195.681 6)
Augustus	561.438	391.621	169.817	22.365.498
September	852.205	369.849	482.356	22.847.854
October	657.986	386.511	271.475	23.119.329
November	572.864	346.638	226.226	23.345.555
December 7)	658.173	548.051	110.122	23.455.677
1948				
Januari	850.930	380.897	470.033	24.558.710
Februari	767.879	402.563	365.316	24.924.026
Maart	870.413	524.375	346.038	25.270.064
April	825.433	506.474	318.959	25.589.023
Mei	530.989	472.654	58.335	25.647.358
Juni	641.147	613.695	27.452	25.674.810
Juli	750.562	570.059	180.503	25.855.313
Augustus	629.137	465.175	163.962	26.019.275

1) Bron: „Studiën van de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas”.
 2) Op het einde van het jaar inclusief gekapitaliseerde interest van het dienstjaar.
 3) Van December 1947 af voorlopige cijfers.
 4) Van Januari 1947 af inclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringsslening af frs 823.035.000.
 5) Exclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringsslening.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Oct. 1948	30 Sept. 1948 1)
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 455.860.727,68	f 490.512.410,05
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 273.933,99	„ 1.128.033,97
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 635.512.295,54	„ 564.243.263,01
Voorschotten op ultimo Augustus 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 29.339.724,77	„ 29.339.724,77
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	„ 1.121.242.935,46	„ 1.107.649.856,27
Suriname	„ 31.309.968,54	„ 31.309.968,54
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 240.270.388,10	„ 251.954.353,62
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1.605.993.100,—	f 1.589.533.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	„ 1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.031,4 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	„ 5227.400.000,—	„ 5235.400.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 144.797.788,50	„ 145.094.281,50
Schuld op ultimo Augustus 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 1.857.591,61	„ 1.852.227,97
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 8.583.998,14	„ 31.565.594,22
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 750.250.048,08	„ 678.911.295,41
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2254.676.884,78	„ 2316.564.355,82

Announces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief	data	20-9-'48	27-9-'48	4-10-'48	11-10-'48	Passief	data	20-9-'48	27-9-'48	4-10-'48	11-10-'48
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	—	Reservefonds	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	7	Bijzondere reserves	54,4	54,4	54,4	54,4	54,4
Beleningen	142,8 ²⁾	147,6 ²⁾	147,6 ²⁾	146,8 ²⁾		Pensioenfonds	20,1	20,1	20,0	20,0	20,0
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—		Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	116,2	115,8	115,4	115,0	115,0
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0		Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	3.015,7	3.035,1	3.076,5	3.039,9	3.039,9
Munt en muntmateriaal:						Bankassigntaties in omloop	0,1	—	0,1	0,4	0,4
Gouden munt en gouden muntmateriaal	454,9	454,8	454,9	454,9		Rekening-courant saldo's:					
Zilveren munt, enz.	1,1	1,3	1,9	2,5		's Rijks Schatkist	504,0	503,6	393,1	401,2	401,2
Papier op het buitenland	321,1	330,6	331,6	337,8		Geblokkeerde saldo's van banken	68,3	58,4	68,2	88,7	88,7
Tegood bij correspondenten in het buitenland	149,9	116,2	103,3	108,8		Geblokkeerde saldo's van anderen	20,8	19,8	23,3	21,7	21,7
Buitenl. betaalmiddelen	5,8	5,4	5,4	5,4		Vrije saldo's	666,7	647,7	687,5	698,0	698,0
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenronds	101,7	104,5	105,6	101,6		Diverse rekeningen	229,1	229,4	227,6	229,6	229,6
Gebouwen en inventaris	2,5	2,5	2,5	2,5							
Diverse rekeningen	248,4	254,2	246,1	241,4							
	4.728,2	4.717,1	4.698,9	4.701,7			4.728,2	4.717,1	4.698,9	4.701,7	4.701,7
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —		Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	144,8	144,8	145,2	144,3	144,3
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9							

HEEFT U BELANGEN IN ZUID-AMERIKA

of interesse om relaties aan te knopen met bona fide ondernemingen in de verschillende landen aldaar? Noteert U dan even dat het weekblad „Groothandel” op 18 December

KON. NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM, POSTBUS 42. TEL. 69300.

a.s. verschijnt met een speciaal **Zuid Amerika-nummer**, dat in de betreffende landen deskundig wordt verspreid.

Vraagt omgaand nadere inlichtingen over advertenties in deze uitgave bij de uitgevers:

Beschikbare krachten

JURISTE

wenst van werkring te veranderen. Ook bekend met secretariaatswerkzaamheden.

Brieven onder no. ESB 1291 bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Ter PROVINCIALE GRIFFIE van NOORD-HOLLAND kunnen aan de VERIFICATIE-AFDELING worden geplaatst

adjunct-accountants

Salarisgrenzen: f 2640 tot f 5940, met 15 eenjaarlijkse verhogingen van f 220. (De mogelijkheid bestaat, dat deze salarisgrenzen binnenkort nog enigszins worden verhoogd).

Aanstelling boven het minimum is mogelijk. Vereisten: Eindexamen H.B.S. 5 j. c. of daarmee gelijk te stellen opleiding en het bezit van het Staatspraktijkdiploma of de Akte M.O. Boekhouden of Handelswetenschappen A, dan wel Doctoraal examen Economie, voorts ervaring op het gebied der accountantsconrole.

Sollicitaties vóór 1 November a.s. te richten aan de Commissaris der Koningin in de Provincie Noordholland.

Bezoeken alleen na oproeping.

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstekende credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).